

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана**

Факультет економіки та управління
Кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Бізнес-економіка»

Денна форма навчання

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
БІЛОКІНЬ ІРИНИ ВЛАДИСЛАВІВНИ**
на тему: «ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА»

*Робота виконана з дотриманням основних принципів та фундаментальних
цінностей академічної доброчесності _____ Ірина БІЛОКІНЬ*

Науковий керівник:
докт. екон. наук, проф.
_____ Тетяна ШКОДА

Робота допущена до захисту в ЕК «__»_____ 2023 р. протокол №____

Зав. кафедри бізнес-економіки
та підприємництва,
докт. екон. наук, проф.

Інна РЄПІНА

Київ – 2023

ЗМІСТ	
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ УПРАВЛІННЯ	
ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Теоретичний зміст управління фінансовою безпекою підприємства.....	7
1.2. Система забезпечення фінансової безпеки підприємства.....	25
1.3. Методичні підходи до оцінювання стану фінансової безпеки підприємства.....	34
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ	
БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	42
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства ПП «Лубнимаш»	42
2.2. Діагностика процесу управління фінансовою безпекою підприємства.....	48
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ	
ПРОЄКТУ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ	
ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	59
3.1. Розробка інноваційної системи управління фінансовою безпекою підприємства в умовах нестабільності середовища функціонування.....	59
3.2. Економічне обґрунтування доцільності розробки проєкту вдосконалення системи управління фінансовою безпекою.....	67
3.3. Прогнозування економічних результатів діяльності підприємства за умов практичної реалізації запропонованого проєкту.....	77
ВИСНОВКИ.....	90
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	94
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі українська економіка зазнає потужних негативних змін практично в усіх сферах господарської діяльності, насамперед у фінансово-економічній: неефективне управління, криза платоспроможності та кредитоспроможності підприємств, високий рівень заборгованості перед державою та банківською системою, нарешті наслідки воєнного стану та підриву економіки. Ці негативні тенденції актуальні для великої кількості вітчизняних підприємств і можуть стати причиною банкрутства. Тому проблема управління фінансовою безпекою є надзвичайно вагомою в сучасних умовах, адже велика кількість процедур банкрутства підприємств може стати критичним фактором для подальшого розвитку національної економіки. Сучасний етап розвитку української економіки потребує удосконалення та розвитку новітніх підходів та методів управління грошовою безпекою підприємств.

Розробка механізму управління фінансовою безпекою підприємства гарантує протидію загрозам фінансового характеру, стабільний розвиток підприємства, його прибуткову роботу та підвищення економічного потенціалу. Важливим аспектом ефективного управління фінансовою безпекою є розуміння концепції управління фінансовою безпекою та її складових. Ґрунтовне дослідження проблем, пов'язаних із концепцією управління фінансовою безпекою підприємства, певною мірою дало б змогу підготувати та запровадити відповідні методичні підходи щодо запобігання та нейтралізації негативних впливів на фінансову безпеку, а також розробити заходи щодо поліпшення її рівня.

Стан дослідженості проблеми. Окремі питання фінансової безпеки підприємства досліджувалися такими науковцями як: Д. Афанас'єва, І. Бланк, А. Гукова, А. Доценко, А. Графєєва, Н. Розніна, О. Пономаренко, О. Пластун та ін. Проте досі науковці не дійшли єдиного висновку щодо суті дефініції

фінансової безпеки підприємства, тож потребують подальшого дослідження питання визначення сутності економічної та фінансової безпеки підприємства, системи фінансової безпеки та її завдань і системи управління фінансовою безпекою підприємства, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати сутність управління фінансовою безпекою на підприємстві та розробити систему заходів щодо її удосконалення на прикладі ПП «Лубнимаш».

Відповідно до мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати теоретичну сутність фінансової безпеки підприємства;
- 2) виокремити та розглянути принципи та функції управління фінансовою безпекою на підприємстві;
- 3) проаналізувати діяльність підприємства та розглянути діючу систему управління фінансовою безпекою ПП «Лубнимаш»;
- 4) висвітлити діючий механізм управління фінансовою безпекою на підприємстві ПП «Лубнимаш»;
- 5) визначити та обґрунтувати шляхи вдосконалення системи управління фінансовою безпекою на підприємстві.

Об'єктом дослідження: фінансова діяльність підприємства ПП «Лубнимаш».

Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методичних і практичних питань щодо управління фінансовою безпекою на підприємстві.

Для досягнення мети у магістерській роботі використовувалися такі **методи:** діалектичний метод пізнання та теоретичного узагальнення; аналіз та синтез; метод індукції та дедукції; використовувалися методи порівняльного економічного аналізу для забезпечення достовірності висновків і рекомендацій; графічні та табличні – для наочного відображення результатів дослідження; абстрактно-логічний – у формуванні мети та завдань

дослідження. Крім того, застосовувався системний підхід, групування та порівняння.

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження є наукові, економічні та періодичні видання з розробки теоретичних механізмів та практичних інструментів планування й прогнозування суб'єктів господарювання, законодавчі та нормативні матеріали Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України, статут та дані фінансової звітності досліджуваного підприємства ПП «Лубнимаш». Базою для магістерської роботи обрано підприємство ПП «Лубнимаш». Для розрахунків та отримання якісних розрахункових даних використовувалися сучасні інформаційні технології.

База дослідження: ПП "ЛУБНИМАШ" (PRIVAT ENTERPRISE LUBNYMASH (PE LUBNYMASH)), код ЄДРПО 37504303. **Види діяльності:** основний: 28.22 Виробництво підйимального та вантажно-розвантажувального устаткування; інші: 25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій; 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля; 49.41 Вантажний автомобільний транспорт.

Наукова новизна та практична значимість отриманих результатів.

Вивчення теоретичних і практичних аспектів теми дослідження дало змогу проаналізувати сутність управління фінансовою безпекою на підприємстві та розробити систему заходів щодо її удосконалення на прикладі ПП «Лубнимаш». Зокрема, було проаналізовано теоретичну сутність фінансової безпеки підприємства; виокремлено та розглянуто принципи і функції управління фінансовою безпекою на підприємстві; проаналізовано діяльність підприємства та розглянуто діючу систему управління фінансовою безпекою ПП «Лубнимаш»; висвітлено діючий механізм управління фінансовою безпекою на підприємстві ПП «Лубнимаш»; визначено й обґрунтовано шляхи удосконалення системи управління фінансовою безпекою на підприємстві.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 103 найменування. Основний зміст магістерської роботи представлено на 103 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Теоретичний зміст управління фінансовою безпекою підприємства

У зв'язку зі зростанням нестабільності та кількості загроз у сучасному світі (нестабільність фінансових ринків, волатильність цін на основні активи та ресурси, воєнні конфлікти тощо) проблема безпеки останнім часом стала надзвичайно актуальною. У цих умовах перед державою, регіонами та компаніями виникає потреба абсолютно нових підходів для забезпечення безпеки. Фінансова безпека є однією із підсистем безпеки, займаючи в ній ключове місце. Проблеми забезпечення безпеки суб'єктів підприємництва, зокрема фінансової безпеки, є досить новими і маловивченими. Ось чому важливо дослідити сутність поняття фінансової безпеки підприємства, її завдання та суть концепції управління фінансовою безпекою підприємства. Більше того, велике значення має дослідження систем аналізу фінансової безпеки на підприємстві. Ефективність суб'єктів господарювання визначається, перш за все, станом їх фінансів, що призводить до необхідності розглядати проблеми дотримання фінансової безпеки як основного компонента системи економічної безпеки підприємства [64, с. 83].

В останні роки зростає роль створення системи фінансової безпеки на усіх рівнях, чи то макроекономічна безпека, чи безпека підприємств різних галузей чи безпека домогосподарств. Ця проблема залишається однією з першочергових і, відповідно, найактуальнішою за нинішніх нестабільних умов української економіки в правовому режимі воєнного стану. З одного боку, всі розуміють важливість та необхідність забезпечення фінансової безпеки, а з іншого боку, багато її аспектів перебувають на межі комплексного системного розуміння та ефективної практичної реалізації. Фінансова безпека підприємств сьогодні є об'єктом постійної та пильної уваги з боку власників та вищого керівництва країни. Загрози недовіри інвесторів та вкладників до

фінансової системи, системи управління бізнесом, а також у консервативній політиці підприємців з погляду використання фінансових та страхових можливостей українського ринку, активно з'являються [72, с. 120].

Макроекономічними загрозами фінансової безпеки підприємств також є: обмеженість інфраструктури інвестиційного ринку внаслідок його нерівномірного, нестабільного розвитку, що характеризується відсутністю різноспрямованих розвинених кредитно-фінансових інститутів, низької диверсифікації ринку, нестабільності законодавства, що перешкоджає формуванню механізму ринкової конкуренції в економічній сфері для обліку та аналізу ризиків боку держави, і господарюючих суб'єктів загалом. До найважливіших мікроекономічних факторів, що діють на рівні певного підприємства, можна віднести некомпетентну, недбалу політику з точки зору реалізації системи фінансової безпеки як з боку управлінського персоналу, так і фахівців різних підрозділів [46, с. 113].

Фінансова складова економічної безпеки підприємства має такі основні завдання:

1. ідентифікація небезпек та загроз для фінансової безпеки підприємства та їх класифікація;
2. визначення показників фінансової безпеки підприємства;
3. розвиток системи моніторингу фінансової стабільності та безпеки;
4. розробка заходів, які спрямовані на забезпечення фінансової безпеки підприємства як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі;
5. моніторинг реалізації заходів;
6. оцінка та аналіз реалізації заходів;
7. коригування показників залежно від конфігурації стану зовнішнього середовища, цілей і завдань.

Першим завданням у забезпеченні фінансової безпеки підприємства є виявлення та класифікація деструктивних факторів, що впливають на її стан.

Наявні в науковій літературі дослідження небезпек та загроз фінансовій безпеці на основі окремих показників, індикаторів та вимірювань недостатні. Саме тому існує необхідність у комплексному відображенні характеристик, індикатори та вимірювання щодо кожної конкретної загрози та загрози фінансовим інтересам); виділення основних елементів існуючих чи потенційних небезпек та загроз; послідовність оціночних заходів; можливість застосування необхідних запобіжних заходів, профілактичних або коригувальних заходів для виявлених чи потенційних небезпек та загроз [101, с. 242].

Загалом на сьогодні під економічною безпекою розуміють якісну характеристику економічної системи, що визначає її здатність підтримувати оптимальні умови, працездатність системи, розвиток у межах поставлених перед системою цілей, а в разі виникнення різних загроз (зовнішніх і внутрішніх) система здатна протистояти їм і відновлювати свою функціональність.

Виділяють сім функціональних складових економічної безпеки підприємства: фінансова, інтелектуальна та кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, екологічна, інформаційна та енергетична складові. Домінуючою та визначальною складовою економічної безпеки підприємства, забезпеченню якої слід приділяти особливу увагу, є фінансова складова. Фінансова складова відіграє провідну роль у спільній безпеці підприємства, оскільки: основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємств здійснює фінансова діяльність. Фактично всі завдання економічного розвитку компанії, розширення розмірів та оновлення складу її активів вимагають збільшення обсягу залучених фінансових ресурсів. Вибір джерел формування цих ресурсів і також мінімізація витрат на їхнє залучення багато в чому визначають рівень економічної незалежності підприємства та ефективність його господарської діяльності [64, с. 84].

У сучасних умовах підприємству необхідно вміти успішно протистояти різним загрозам та ризикам: як тим, що вже існують, так і потенційним, які можуть завдавати шкоди його діяльності. Високий рівень безпеки коштів є найважливішим чинником можливості підприємства підтримувати свою основну стратегію розвитку. Цього можна досягти за фінансової стабільності і незалежності, злагодженої роботи на усіх рівнях та грамотного захисту фінансових інтересів підприємства. Еволюція соціально-економічного середовища постійно доповнюється різними загрозами, які сприяють зростанню нестабільності економічного ринку. Тому підприємствам доводиться постійно розробляти нові шляхи виходу зі складних ситуацій для забезпечення фінансової безпеки. Сутність самого поняття безпеки – економічної та фінансової, як однієї з її підсистем, полягає у якісних характеристиках системи, що забезпечують нормальні умови функціонування, дотримання розробленої стратегії, досягнення цілей, а також можливість протистояти різним загрозам, якщо такі виникнуть та швидко відновлювати втрачені економічні позиції [1, с. 89].

Отже, стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства є невід'ємною частиною загальної стратегії економічного розвитку, а операції, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, мають бути стабільними, тобто здійснюватися регулярно. Пов'язано це з тим, що кожному підприємству у процесі свого розвитку потрібно зовнішнє фінансування різних напрямів фінансової діяльності та забезпечення постійного обслуговування фінансових ресурсів, які залучаються із зовнішніх джерел. Фінансові операції здійснюються навіть в умовах, коли тимчасово або повністю припинена операційної діяльність підприємства внаслідок несприятливої кон'юнктури товарного ринку або з інших причин (операції щодо стягнення дебіторської заборгованості; розрахунки з бюджетом та державними позабюджетними фондами; реалізація фінансових активів тощо). У цих випадках заходи, які забезпечують фінансову безпеку виходять на

перший план у системі загальної економічної безпеки підприємства, а фінансова діяльність має пріоритетну роль у забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства загалом. Інструментом такої стабілізації є різні страхові та інші фонди спеціального призначення на випадок непередбачених коливань кон'юнктури не лише фінансових, а й товарних ринків, зниження обсягів операційної діяльності та відповідно операційного прибутку; фінансові ризики (ризики, які пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства) за своїми негативними наслідками можна віднести до найнебезпечніших. Реалізація багатьох видів фінансових ризиків створює безпосередню загрозу втрати великого розміру власного капіталу, поглинання, банкрутства та ліквідації підприємства [64, с. 85].

Вчені поки не дійшли найбільш точного і вичерпного формулювання поняття «фінансова безпека підприємства». Загалом можна виділити два підходи авторів до визначення дефініції фінансової безпеки підприємства. Перший підхід ґрунтується на розумінні поняття фінансової безпеки підприємства як здатності протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Критерієм фінансової безпеки є захищеність всіх структурних елементів підприємства від небезпек. Другий підхід ґрунтується на досягненні мети господарської діяльності підприємства як об'єкта першочергової уваги. Сутність поняття фінансова безпека та цілі системи фінансової безпеки полягають у здатності підприємства ефективно функціонувати [11, с. 19].

Ефективна економічна система покликана гарантувати як стабільне функціонування підприємства протягом певного періоду, так і розвиток підприємства у майбутньому. Кожне підприємство є найважливішим компонентом у суспільному розвитку, яке задовольняє потреби споживачів та створює певний продукт. Підвищена увага до питань безпеки підприємств виникла внаслідок посилення конкуренції на ринку та розвитку не завжди справедливих методів конкуренції, а також недосконалості регулювання системи на державному рівні. В основі концепції фінансової безпеки лежить

грамотна стратегія розвитку в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз з урахуванням фінансової невизначеності та мікроекономічних змін. У сьогоденних нестабільних економічних умовах підприємству необхідно оптимально збалансувати ризики та доходи, приймати обґрунтовані рішення та запобігати можливим загрозам та досягати стратегічних цілей [25, с. 20].

Неможливо забезпечити стабільний розвиток підприємства без розробки та реалізації стратегії. Крім того, діяльність будь-якого суб'єкта ринкової економіки буде успішною лише у разі стабільного фінансового стану. Це в сучасній економіці досягається за рахунок створення ефективної системи фінансової безпеки підприємства.

На мій погляд, під фінансовою безпекою підприємства слід розуміти здатність підприємства самостійно розробляти та реалізовувати фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії при умовах невизначеності та конкуренції. Перед фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва стоять такі завдання: виявлення ризиків та пов'язаних з ними потенційних небезпек та загроз; визначення показників фінансової безпеки суб'єктів господарювання; запровадження системи діагностики стану фінансової безпеки та її моніторингу; контроль та оцінка ефективності системи касової безпеки; створення необхідних фінансових умов для забезпечення стабільного зростання компанії; створення умов для формування оптимального обсягу фінансових ресурсів із внутрішніх та зовнішніх джерел; підтримка фінансової стійкості та платоспроможності компанії протягом усього періоду діяльності; створення умов, які необхідні для забезпечення оптимального обсягу та рівня ефективності інвестицій; мінімізація фінансових ризиків компанії; своєчасне впровадження сучасних управлінських технологій та інструментів їх підтримки у фінансову діяльність компанії; ефективне та швидке відновлення компанії після фінансової кризи та нейтралізація її наслідків [40].

Отже, фінансова безпека суб'єктів підприємництва є важливою складовою економічної безпеки та є здатністю суб'єкта господарювання вести свою фінансово-господарську діяльність ефективно і стабільно протягом невизначеного періоду часу за допомогою використання комплексу взаємопов'язаних діагностичних показників, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, спрямованих на оптимізацію використання фінансових ресурсів, забезпечення їх належного рівня і нівелювання впливу ризиків внутрішнього й зовнішнього середовища. Одним із основних факторів організації фінансової безпеки підприємства є організація його управління. Під управлінням фінансовою безпекою підприємства розуміється свідомий, цілеспрямований вплив з боку суб'єктів управління підприємства та його системи безпеки на суб'єктів безпеки, яка здійснюється з метою спрямування їхніх дій на зменшення рівня загроз та ризиків, а також запобігання небажаним результатам фінансової діяльності [64, с. 84].

Узагальнюючи викладені вище підходи, можна сказати, що дефініція фінансової безпеки є багатогранною і має безліч характеристик. Кожен дослідник уточнює та розширює сутнісні характеристики фінансової безпеки. Тому доцільний комплексний підхід, згідно з яким фінансова безпека підприємства характеризується, як здатність підприємства забезпечити такий фінансовий стан, при якому воно спроможне протистояти існуючим та потенційним загрозам через ефективний фінансовий менеджмент і забезпечити розвиток господарської діяльності. Політична та економічна нестабільність у країні, воєнний стан, зростання цін на енергоресурси та інші фактори створюють значну загрозу фінансовій безпеці національних підприємств, особливо реального сектору економіки. Вони не можуть отримати запланованого фінансового результату за стабільних умов роботи. Також при високій конкуренції бувають ситуації, коли рентабельність бізнесу

відносно висока, але існують певні ризики: наприклад, потужнішому супернику не важко поглинути підприємство [53, с. 115].

З іншого боку, що вищі темпи зростання та розвитку, то більше підприємство стає залежним від зовнішнього фінансування, але це загрожує втратою фінансової стійкості, незалежності і контролю над управлінням підприємством. Тому важливо своєчасно виявити потенційні загрози, розробити заходи для забезпечення фінансової безпеки та досягнення стійкості підприємства у довгостроковій перспективі. Фінансовій безпеці підприємства загрожують різні чинники. Зокрема, збитки інтересам підприємця можуть бути заподіяні внаслідок нечесних дій конкурентів; невиконання своїх зобов'язань: партнерами, замовниками, постачальниками, клієнтами з приводу оплати контрактів, постачання товарів тощо; а також кризові явища в економіці, непередбачувані зміни кон'юнктури ринку, стихійні лиха, пандемії, надзвичайні ситуації, управлінська некомпетентність, соціальна напруженість та, нарешті, несприятлива економічна політика держави [46, с. 110].

Формування системи забезпечення фінансової безпеки на підприємстві неможливе без виявлення безлічі різних загроз, що виникають у процесі господарської діяльності. Загроза фінансовій безпеці підприємства – поняття неоднозначне. Щоб виявити конкретні загрози, необхідно класифікувати їх за різними критеріями. Вибір критеріїв залежить від цілей та особливостей процедури забезпечення грошової безпеки. Загрози фінансовій безпеці компанії (підприємства) характеризуються широким спектром типів. Для їхньої повної ідентифікації розглянемо класифікацію [46, с. 112]. У процесі реалізації цілей управління фінансовою безпекою підприємства необхідно вирішити такі спільні завдання: вибір системи пріоритетів фінансових інтересів, які потребують захисту у діяльності підприємства; виявлення та прогнозування загроз (внутрішніх та зовнішніх), що зачіпають фінансові інтереси підприємства; розробка методів нейтралізації ключових загроз

фінансовим інтересам підприємства. Процес управління фінансовою безпекою підприємств базується на певному механізмі. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства – це сукупність основних елементів, які безпосередньо впливають на процес розробки та реалізації управлінських рішень, що забезпечують захист фінансових інтересів від різних загроз [60, с. 85].

Система державно-правового регулювання визначається всією сукупністю правових актів країни, що стосуються діяльності підприємств. Така система передбачає низку напрямів: регулювання фінансової діяльності для підприємства, валютне регулювання, регулювання інвестиційних операцій, регулювання страхового процесу, регулювання грошового звернення країни і форм розрахунків, регулювання реорганізації та банкрутства підприємств.

Ринковий механізм регулювання фінансової безпеки підприємства формується на фінансовому ринку під впливом попиту та пропозиції на його окремих сегментах: встановлення рівнів цін, котирувань на різні фінансові інструменти, процентні ставки та курси валют. Внутрішній механізм управління фінансовою безпекою підприємства формується всередині самого підприємства та включає методичні підходи до вироблення управлінських рішень у галузі забезпечення його фінансової діяльності. Цей механізм також формується під впливом фінансової філософії підприємства [79, с. 54].

Система методів управління фінансовою безпекою підприємства є сукупністю певних прийомів і методів, з допомогою яких приймаються тактичні управлінські рішення у всіх сферах його фінансової діяльності. У цій системі передбачено можливість використання наступних методів: експертні методи, балансовий метод, метод техніко-економічних розрахунків, економіко-статистичні методи, економіко-математичні методи, методи дисконтування витрат.

Система державно-правового регулювання визначається всією сукупністю правових актів країни, що стосуються діяльності підприємств. Дана система передбачає такі напрями: регулювання фінансової діяльності для підприємства, валютне регулювання, регулювання інвестиційних операцій, регулювання страхового процесу, регулювання грошового звернення країни і форм розрахунків, регулювання реорганізації та банкрутства підприємств. Ринковий механізм регулювання фінансової безпеки підприємства формується на фінансовому ринку під впливом попиту та пропозиції на його окремих сегментах: встановлення рівнів цін, котирувань на різні фінансові інструменти, процентні ставки та курси валют [89, с. 38].

Деякі вчені виділяють загрози, що виникають на різних етапах господарської діяльності підприємств. Визначено загрози, що виникають на початку підприємницької діяльності, у процесі функціонування підприємств, на етапі виробництва продукції, на етапі транспортування, на етапі реалізації продукції та її збуту та на етапі фінансових розрахунків. До прикладу, реєстрація компанії може бути пов'язана з корупційними діями посадових осіб під час реєстрації компаній або видачі дозволів. Уже в процесі роботи підприємства – це можуть бути технологічні та інші проблеми, пов'язані з виробництвом, та інші дії, які загрожуватимуть фінансовій безпеці підприємства. На етапі перевезення продукції загрозами фінансовій безпеці можуть стати невиконання перевізниками всіх умов, псування ТМЦ. Загрозами фінансової безпеки на етапі реалізації продукції можуть бути розкрадання, невиконання договорів, відмова від замовлень, заниження цін та несвоєчасна оплата реалізованої продукції [95, с. 77].

Виявити всі види загроз фінансовій безпеці підприємства практично неможливо; деякі можуть бути відсутні на початковому етапі, але виникають у процесі діяльності підприємств. Для розробки форм та методів протидії загрозам необхідно якісно їх ідентифікувати та визначити їхній вплив на фінансову безпеку підприємства [46, с. 110].

Внутрішній механізм управління фінансовою безпекою підприємства формується всередині самого підприємства та включає методичні підходи до вироблення управлінських рішень у галузі забезпечення його фінансової діяльності. Цей механізм також формується під впливом фінансової філософії підприємства. Система методів управління фінансовою безпекою підприємства - це сукупність конкретних прийомів і методів, за допомогою яких приймаються тактичні управлінські рішення у всіх сферах його фінансової діяльності. Ця система передбачає можливість використання таких методів: експертних методів, балансового методу, методу техніко-економічних розрахунків, економіко-статистичних методів, економіко-математичних методів, методів дисконтування витрат [57, с. 99].

Найчастіше комплексний фінансовий аналіз застосовується для оцінки фінансової безпеки підприємства, оскільки він дозволяє провести глибший фінансовий аналіз, оцінити основні напрями фінансової діяльності підприємства та агрегувати отримані дані на один показник.

Елементом фінансової безпеки підприємства є фінансовий менеджмент ризиків. Управління ризиками фінансової безпеки передбачає методи усунення або запобігання ризику. Очевидно, що слід уникати ризику дефолту, неповернення кредиту тощо; зниження негативного впливу окремих факторів на результати виробничої та підприємницької діяльності в цілому; передача чи передача ризику зі страхування; заволодіння ризиком [67, с. 112]. Це найбільш ефективний метод управління ризиками, застосування якого є доцільним і навіть необхідним, коли потенційні втрати незначні, коли робиться все можливе для запобігання або зменшення шкоди від впливу непередбачених обставин. Використовуючи сучасні методи стратегічного управління підприємства повинні змінити існуючий фінансово-економічний механізм, розробити та реалізувати фінансову стратегію, за допомогою якої буде досягнуто фінансової безпеки підприємства. Усього існує п'ять можливих

стратегій, які можна використати для зменшення рівня фінансових ризиків під час розробки фінансової стратегії підприємства:

- 1) відмова від діяльності, що містить певне джерело фінансового ризику;
- 2) прийняття відповідальності за можливий ризик фінансової стратегії з гарантією повного відшкодування збитків із власних джерел;
- 3) продаж та передача відповідальності за фінансовий ризик іншим особам (у тому числі страховим організаціям);
- 4) зниження або запобігання можливим негативним наслідкам фінансового ризику за допомогою превентивних заходів;
- 5) орієнтація діяльності на фінансовий ризик, тобто використання усіх видів ресурсів у одній сфері діяльності з метою отримання прибутку за високого рівня ризику [79, с. 110].

В основі забезпечення фінансової безпеки компанії покладена концепція системного поєднання функцій планування, контролю, зворотного зв'язку та інформаційної підтримки. Основними функціями управління фінансовою безпекою підприємства є планування, інформаційне забезпечення, контроль, аналіз [54, с. 162].

Таблиця 1.1 – Теоретичні підходи до трактування поняття «управління фінансовою безпекою підприємства»

Автор	Зміст поняття
Т. Загорельська	входить до загальної системи управління безпекою підприємства і при цьому становить найважливішу його підсистему, яка забезпечує реалізацію управлінських рішень переважно у фінансовій сфері діяльності суб'єкта господарювання
С. Фролов, О. Козьменко, А. Бойко	сукупність елементів, орієнтованих на виявлення та нейтралізацію фінансово-економічних загроз функціонування і розвитку
Л. Петренко	система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням захисту його пріоритетних фінансових інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз

Джерело: [47]

Продовження таблиці 1.1

П. Каргузов	певна сукупність поглядів на забезпечення фінансової безпеки, яка передбачає також комплексне визначення загроз і системне розуміння шляхів їх усунення
Ю. Кім	свідомий, цілеспрямований вплив з боку суб'єктів управління підприємством і системою його безпеки на об'єкти безпеки (організація й управління фінансами, планування, контроль і аналіз фінансів, інформаційні ресурси, зовнішньоекономічна діяльність, персонал тощо), який здійснюється для спрямування їх дії на зниження рівня загроз і ризиків, а також попередження небажаних результатів діяльності
Н. Сабліна, Т. Кузенко	сукупність ієрархічно взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів фінансового менеджменту, зміст яких відображає особливості конкретних процесів в управлінні фінансовою сферою діяльності, які на даний момент є пріоритетними для підприємства
О. Марченко	безперервний процес аналізу його [підприємства] фінансового стану, зовнішнього та внутрішнього середовища, планування та забезпечення виконання комплексу заходів для досягнення потрібного рівня фінансової безпеки

Джерело: [47]

Процес планування забезпечення фінансової безпеки включає: оцінку загроз економічній безпеці, що мають політико-правовий характер; оцінка поточного рівня фінансової безпеки; оцінка ефективності запобігання можливих шкод від негативних дій; планування комплексу заходів щодо забезпечення фінансової безпеки та розробка рекомендацій для його реалізації; планування бюджету для практичної реалізації запропонованого комплексу заходів; планування корпоративних ресурсів; оперативне виконання запланованих дій у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства [54, с. 163].

До основних методів забезпечення фінансової безпеки підприємства відноситься збір та обробка аналітичної інформації про досвід та заходи для забезпечення безпеки іноземних підприємств, аналіз, постійний моніторинг та прогнозування умов, загроз, небезпек та показників фінансової безпеки. розробка та реалізація необхідних заходів щодо підтримки фінансової безпеки на належному рівні.

Нині фінансова безпека розглядається як система, яка допоможе виявити потенційні загрози та ризики, швидко знайти ефективні способи протидії їм, що гарантує стабільний фінансовий стан суб'єктів підприємництва, можливості подальшого розвитку та виживання. Для цього необхідно регулярно аналізувати середовище діяльності суб'єктів господарювання та виявляти фактори, що впливають на фінансову безпеку [54, с. 162].

Небезпеки та загрози, що стосуються фінансової безпеки, можна поділити на зовнішні (які незалежні від діяльності підприємства) і внутрішні (які напряду залежать від діяльності підприємства), а також існуючі та можливі.

До зовнішніх факторів, що впливають на фінансову безпеку суб'єктів підприємництва, належать економічні, правові, ринкові, техніко-технологічні, географічні, соціокультурні та міжнародні. Внутрішні чинники, що впливають систему фінансової безпеки суб'єктів господарювання: людські ресурси, кошти праці, інформаційне забезпечення прийняття рішень, системні чинники.

Джерелами негативного впливу на фінансову безпеку підприємства можуть бути усвідомлені та неусвідомлені дії керівництва підприємства та суб'єктів господарювання (органів державної влади, контрагентів, конкурентів), а також збіг об'єктивних обставин (інновації, наукові відкриття, технологічні розробки, стан ринку) ринку, обставини непереборної сили). Рівень фінансової безпеки підприємства залежить від здатності менеджменту уникнути можливих загроз та усунути шкідливі наслідки окремих негативних компонентів зовнішнього та внутрішнього середовища [58, с. 230].

Здатність протистояти існуючим, виникаючим небезпекам та загрозам, які можуть завдавати фінансових збитків суб'єкту господарювання, є основною умовою фінансової безпеки підприємства. Загальна ж система управління фінансовою безпекою підприємства формується такими

підсистемами: управління, контролю, планування, аналізу та інформаційного забезпечення.

У сучасних дослідженнях фінансова безпека підприємства розглядається не тільки кількісно, а і якісно визначений рівень фінансового стану підприємства, який забезпечить стійкий захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від виявлених реальних і потенційних загроз як зовнішнього так і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії та створюють необхідні передумови для фінансової підтримки його сталого зростання у поточному та майбутньому періодах [62, с. 44].

Принципи управління фінансовою безпекою підприємства визначаються так:

- застосувати програмно-цільове управління;
- обов'язково визначити сукупність власних фінансових інтересів підприємства у межах його місії;
- запровадити підсистему управління фінансовою безпекою підприємства в рамках загальної системи фінансового управління;
- забезпечити баланс фінансових інтересів товариства, його окремих підрозділів та персоналу;
- здійснення постійного моніторингу реальних та потенційних загроз;
- відповідність заходів, які забезпечать фінансову безпеку стратегії, місії та економічного розвитку підприємства;
- координувати реалізацію заходів для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві;
- наявність зворотного зв'язку;
- мінімізація витрат для забезпечення фінансової безпеки підприємства [70, с. 120].

Обґрунтовано, що за ринкових умов основним фінансовим інтересом підприємства є збільшення ринкової вартості підприємства. До того ж, до основних належать такі:

- збільшення ринкової ціни акцій товариства;
- поліпшення іміджу підприємства та його бренду;
- мінімізація відрахувань до бюджету;
- оптимізація дивідендних виплат;
- стимуляція пологів;
- розвиток виробництва;
- своєчасне та повне погашення кредитів;
- зниження витрат за виробництво і продукції;
- ефективне ведення комерційної діяльності;
- збільшення прибутку;
- зростання ліквідності підприємства;
- розвиток виробництва;
- використання науково-технічних досягнень;
- зменшення суми податків, що сплачуються до бюджету відповідно до чинного законодавства;
- зниження обов'язкових платежів у спеціальні державні фонди [90, с. 45].

Щоб уникнути або мінімізувати загрози, які можуть вплинути на реалізацію фінансової стратегії та загалом на подальший розвиток підприємства, необхідно постійно вдосконалювати механізм управління фінансовою безпекою підприємства.

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства є сукупністю основних елементів, які впливають на процес розробки та реалізації управлінських рішень для забезпечення захисту його фінансових інтересів від різних загроз [97, с. 510].

Однією з найважливіших складових механізму управління фінансовою безпекою підприємства є набір функцій, які мають реалізовувати цей механізм. Загалом вчені виділяють наступні: формування ефективних інформаційних систем, аналіз стану фінансової безпеки та планування заходів для забезпечення фінансової безпеки підприємства, розробку ефективної системи стимулювання. реалізація прийнятих рішень; здійснення ефективного контролю за виконанням прийнятих рішень у галузі забезпечення фінансової безпеки підприємств. Однак перелічені вище функції можуть виступати як завдання або методи забезпечення фінансової безпеки підприємства. Тому, виходячи з теорії управління, як основні функції управління фінансовою безпекою підприємства доцільно включити: 1) планування, включаючи програмування і прогнозування; 2) організація та регулювання; 3) стимуляція; 4) сукупність контролю, обліку, аналізу та аудиту. На етапі планування розробляються оперативні та річні фінансові плани, концепції, стратегічні програми та прогнози забезпечення фінансової безпеки [6, с. 140].

Виділяють сім функціональних складових економічної безпеки підприємства: фінансова, інтелектуально-кадрова складова, техніко-технологічна, політико-правова, екологічна, інформаційна та енергетична складові. Домінуючою та головною складовою економічної безпеки підприємства, забезпеченню якої слід приділяти особливу увагу - є фінансова складова. Фінансова складова відіграє провідну роль у спільній безпеці підприємства, оскільки: фінансова діяльність здійснює головну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства. Фактично всі завдання економічного розвитку компанії, розширення розмірів та оновлення складу її активів вимагають збільшення обсягу залучених фінансових ресурсів. Вибір джерел формування цих ресурсів і також мінімізація витрат на їхнє залучення значною мірою визначають рівень економічної незалежності підприємства та ефективність його господарської діяльності [17, с. 41].

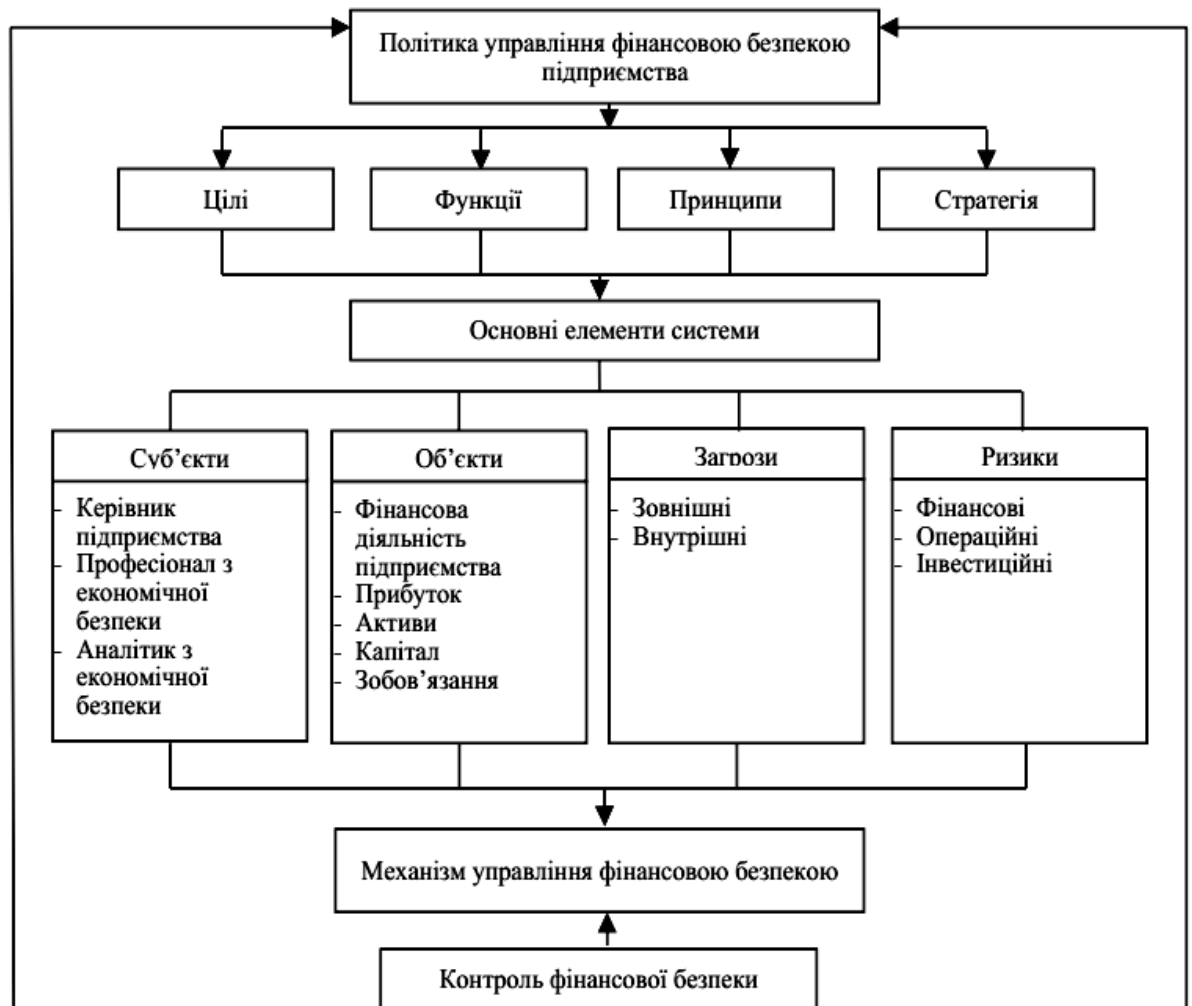

Рисунок 1.1 – Система фінансової безпеки підприємства [64]

Стратегія забезпечення фінансової безпеки компанії є невід'ємною частиною загальної стратегії економічного розвитку; операції, які пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, мають стабільний характер, тобто здійснюються регулярно (рис. 1). Це пов'язано з тим, що кожному підприємству потрібне зовнішнє фінансування різних напрямів фінансової діяльності у процесі свого розвитку для забезпечення постійного обслуговування фінансових ресурсів, залучених із зовнішніх джерел. Фінансові операції здійснюються, коли діяльність компанії тимчасово або повністю припиняється через погіршення кон'юнктури товарного ринку або з інших причин (операції щодо стягнення дебіторської заборгованості; розрахунки з бюджетом та державними позабюджетними фондами; продаж фінансових активів тощо). У таких випадках заходи для забезпечення

фінансової безпеки виходять на перший план у рамках загальної системи економічної безпеки підприємства. Фінансова діяльність має пріоритетну роль у забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства загалом. Інструментом такої стабілізації є різні страхові та інші фонди спеціального призначення на випадок непередбачених коливань кон'юнктури не лише фінансових, а й товарних ринків, зниження обсягів операційної діяльності та відповідно операційного прибутку. Фінансові ризики (ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства) за своїми негативними наслідками можна віднести до найнебезпечніших. Реалізація багатьох видів фінансових ризиків створює безпосередню загрозу втрати великого розміру власного капіталу, поглинання, банкрутства та ліквідації підприємства [85, с. 99].

1.2 Система забезпечення фінансової безпеки підприємства

У сучасних умовах економічного розвитку України забезпечити фінансову безпеку можливо на основі системного управління фінансово-економічними ресурсами держави, регіонів та підприємств. Ефективне функціонування підприємств визначається стабільністю їхньої фінансово-економічної системи, здатністю протистояти зовнішнім загрозам у сфері фінансів реального сектору економіки, тому формування механізму управління фінансовою безпекою підприємств є пріоритетним. актуально [11, с. 17].

У науковій літературі є достатньо визначень структури механізму управління безпекою підприємства. Таким чином, механізм стійкості включає лише засоби фінансового, організаційного, інформаційного та методичного забезпечення діяльності підприємства, що є досить вузьким розумінням складу механізму безпеки. Механізм безпеки включає сукупність цілей, функцій, принципів та методів, які взаємодіючи забезпечують ефективне функціонування системи безпеки. У цьому визначенні відсутній акцент на

формуванні конкретної організаційної структури, без якої функціонування будь-якої системи неспроможне. Інші автори включають у механізм економічної безпеки використані засоби, методи та заходи, сукупність яких дозволяє захистити свої структурні підрозділи, зберегти та ефективно використовувати фінансові, матеріальні та інформаційні ресурси [26, с. 245].

Стратегія управління фінансовою безпекою підприємства є невід'ємною частиною розробки та реалізації загальної стратегії розвитку підприємства, оскільки відповідає за цілі, напрямки, джерела та фінансування. У ньому передбачені всі основні напрямки розвитку її грошово-кредитної діяльності та фінансових відносин компанії. Для полегшення стратегічного управління запропоновано концептуальну схему розробки та реалізації стратегії управління фінансовою безпекою підприємства, що відрізняється складністю та повнотою та забезпечує послідовність конкретних етапів [34, с. 42].

На першому етапі передбачено встановлення поточних та довгострокових цілей управління фінансовою безпекою підприємства, які у найзагальнішому вигляді передбачають: установлення загальної мети; побудови ієрархії цілей та встановлення індивідуальних цілей та завдань інструменту для забезпечення їх реалізації. З урахуванням завдань та особливостей майбутнього фінансового розвитку підприємства досягається максимізація його ринкової вартості та підвищення ефективності фінансової діяльності у разі зниження рівня ризиків.

На другому етапі формування стратегії здійснюється аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, інформаційною базою якого є статистична та фінансова звітність підприємства, дослідження поточного стану фінансових ринків, аналітичні огляди, спеціальні дослідження тощо. Аналіз зовнішнього середовища дозволяє підприємству своєчасно прогнозувати виникнення загроз, дає можливість розробляти ситуаційні плани у разі непередбачених обставин, і навіть сприяє розробці стратегії, що дає змогу підприємству досягати цілей і запобігати потенційним загрозам. Також на цьому етапі

відбувається аналіз факторів, які впливають на рівень фінансової безпеки підприємства та допомагають розробити заходи, за допомогою яких воно могло б підвищити стійкість розвитку та забезпечити свою успішність [39, с. 94].

Третій етап – формування портфеля стратегій управління фінансовою безпекою підприємства. Формування стратегічного портфеля підприємства передбачає розробку та оцінку альтернативних стратегій управління фінансовою безпекою підприємства, їх вибір та формування стратегічного набору. Стратегії мають бути орієнтовані на максимальну та своєчасну адаптацію діяльності підприємств до динамічного фінансового середовища, щоб досягти стратегічі цілі. На мою думку, вибір стратегій управління фінансовою безпекою підприємства повинен залежати від фактичного рівня фінансової безпеки, включаючи оцінку фінансового стану підприємства та оцінку фінансових ризиків та оцінку інтегрального рівня фінансової безпеки підприємства. фінансова безпека за її складовими.

Наступний етап – аналіз стратегічних альтернатив, вибір та розробка стратегії. Враховуючи рівень фінансової безпеки підприємства, факторів його зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на фінансову діяльність підприємства, вибирається стратегія, адекватна підприємству за конкретних умов ведення бізнесу та що дозволяє максимізувати довгострокову ефективність діяльності підприємства. Щоб зробити ефективний стратегічний вибір, вище керівництво повинно мати чітке уявлення про підприємство та його майбутнє [52, с. 25].

На п'ятому етапі реалізація стратегії забезпечує формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства, визначення найбільш ефективних напрямів інвестування, зіставлення фінансових показників з економічними умовами та ключовими можливостями підприємства, визначення найбільш ефективних напрямків інвестування, основних загроз від конкурентів, вибір напрямку фінансових дій та

маневрування для досягнення вирішальної конкурентної переваги. На цьому етапі доцільно здійснювати тактичне планування, яке покликане сформувати механізми реалізації обраної стратегії, а саме оперативної чи поточної. Поточне планування спрямоване на розробку заходів щодо формулювання поточних планів реалізації окремих напрямів діяльності підприємства або його загальному розвитку в цілому на рік щодо реалізації завдань обраної фінансової стратегії [69, с. 619].

Механізм управління фінансовою безпекою підприємства включає такі компоненти: систему державно-правового регулювання фінансової безпеки підприємства, ринковий механізм регулювання фінансової безпеки підприємства та внутрішній механізм управління фінансовою безпекою підприємства. Цей підхід є найбільш комплексним, однак у ньому також немає організаційної структури управління фінансовою безпекою підприємства [51, с. 65].

На мій погляд, найбільш системним і повним є підхід М. Єрмошенка, який відносить до складу механізму управління наступні компоненти: економічні закономірності, завдання та цілі управління, функції, організаційну структуру, принципи управління, методи управління, управлінський персонал, техніку та технології управління, критерії оцінки ефективності системи управління [25, с. 20]. Використовуючи такий підхід, а також узагальнюючи сутність та склад механізму управління, наведені у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених, до структури механізму управління фінансовою безпекою підприємства слід включити наступні елементи (компоненти): сукупність фінансових інтересів підприємства, функції, принципи та методи управління, організаційна структура, управлінський персонал, методи та технології управління, фінансові інструменти, критерії оцінювання рівня фінансової безпеки.

Отже, механізм управління фінансовою безпекою підприємства – це єдність процесу управління та системи управління. У цій єдності міститься

діалектичне протиставлення змісту (процесу управління) та форми (структури управління). Фінансові інтереси підприємства на кожному конкретному етапі його діяльності виражаються в місії та цілях підприємства. Вони враховуються у реалізації таких функцій, як програмування (зокрема прогнозування) і планування, яке є невід'ємною частиною процесу управління. Тому фінансові інтереси підприємства необхідно враховувати як місію та цілі, що є частиною механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Будь-який тип управління ґрунтується на принципах, що відображають об'єктивні закономірності процесу. Набір певних принципів визначає межі процесу управління. Таким чином, управління фінансовою безпекою підприємства здійснюється відповідно до таких принципів: верховенство економічного законодавства; застосування програмно-цільового управління; обов'язкове визначення сукупності власних фінансових інтересів підприємства у межах її місії; гармонізація підсистеми управління фінансовою безпекою підприємства із загальною системою управління фінансами; забезпечення балансу фінансових інтересів товариства, його окремих підрозділів та персоналу; взаємна фінансова відповідальність персоналу та керівників за стан фінансової безпеки підприємства; необхідність постійного моніторингу реальних та потенційних загроз; дотримання заходів щодо забезпечення фінансової безпеки та стратегія економічного розвитку компанії, її місія; координація з реалізацією заходів для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві; необхідність та своєчасність удосконалення за необхідності системи фінансової безпеки підприємства; наявність зворотного зв'язку; необхідність організаційно-методичного проектування підсистеми касової безпеки; мінімізація витрат для забезпечення фінансової безпеки підприємства [11, с. 18].

Розглянувши існуючі підходи до визначення цих принципів, можна дійти висновку, що вчені пропонують досить перевантажений їх перелік, який іноді містить збіги з принципами управління підприємством. Тому принципи

механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва слід звести до такого переліку:

- 1) системність (наявність певного набору елементів, щоб забезпечити функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства);
- 2) орієнтація стратегії забезпечення фінансової безпеки на фінансову стратегію підприємства;
- 3) гнучкість (здатність швидко адаптуватися до динамічних змін зовнішнього та внутрішнього середовищ);
- 4) ефективність (здатність своєчасно запобігати та/або ефективно долати негативні впливи можливих загроз, а також забезпечуючи при цьому розвиток підприємства);
- 5) наявність систем постійного моніторингу реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру фінансової безпеки підприємства;
- 6) оптимізація витрат на забезпечення фінансової безпеки підприємства (витрати на запобігання та/або подолання загрози повинні бути адекватні її рівню та обсягу) [2, с. 41].

Ці принципи взаємопов'язані, тому при недотриманні будь-якого з них – це може негативно позначитися на ефективності механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. Метод управління виступає способом забезпечення фінансової безпеки підприємства та передбачає наявність інструменту управління фінансовою безпекою. Таким інструментом можуть бути певні фінансові технології, які безпосередньо використовуються під час реалізації методу. Сукупність ефективних методів управління дозволяє реалізувати процес управління. Організаційна структура є основою будь-якої системи управління, завдяки якій управлінський персонал реалізує чіткі функції [11, с. 19].

Виходячи з цих вимог, концепція управління фінансовою безпекою підприємства має містити таку послідовність етапів: аналіз загроз та небезпек

фінансової безпеки підприємства; формулювання стратегії управління фінансовою безпекою підприємства; побудова системи управління фінансовою безпекою підприємства; розробка комплексу заходів, які необхідні для реалізації основних положень концепції управління фінансовою безпекою підприємств; розробка методичного інструментарію оцінки стану фінансової безпеки підприємства; розробка механізму управління фінансовою безпекою підприємства; оцінка ефективності реалізації концепції управління фінансовою безпекою підприємства та коригування тактики та стратегії фінансового управління безпекою відповідно до умов, що змінюються (рис. 1.2) [45, с. 83].

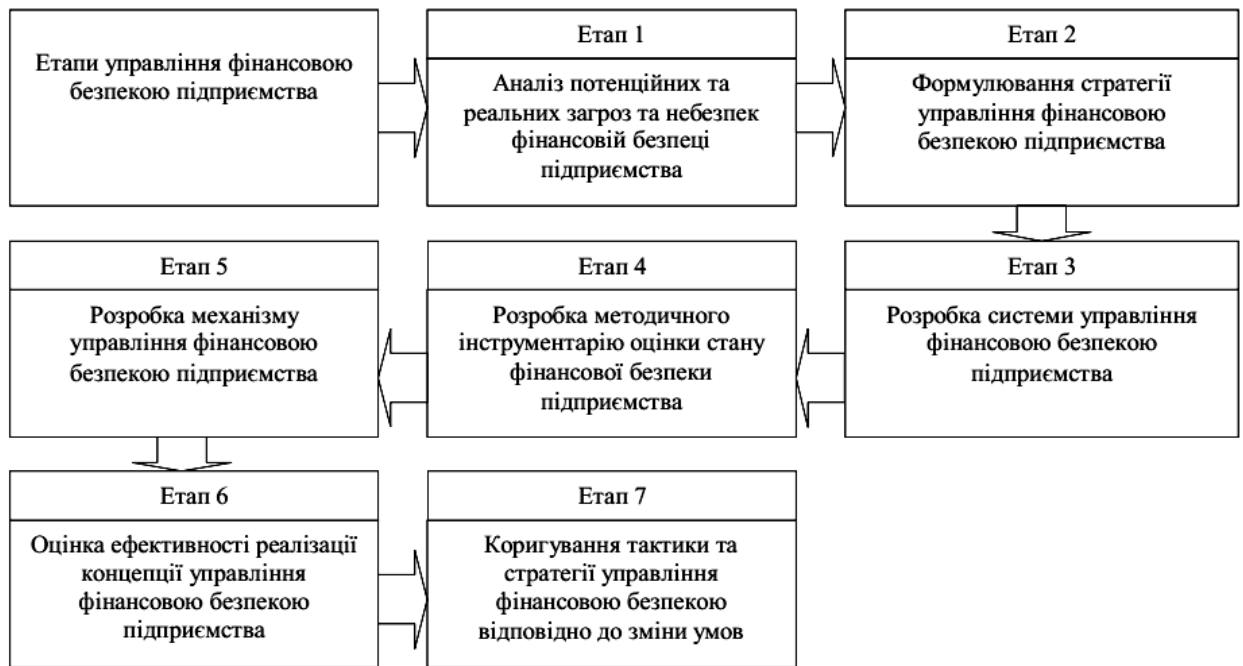

Рисунок 1.2 – Етапи управління фінансовою безпекою підприємства [45]

На сучасному етапі під управлінням також маємо на увазі наявність і використання певних методів управління, до яких відноситься мережа Інтернет та інші важливі технології. Технологія управління виступає як процес прийняття та реалізації управлінських рішень, і в такому вигляді вона, безумовно, необхідна для забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Крім зазначених складових механізму фінансової безпеки підприємства, він повинен містити критерії оцінки рівня фінансової безпеки.

Наявність цих критеріїв дає можливість кількісно та якісно оцінити рівень фінансової безпеки на різних підприємствах. Збалансований та прийнятний набір певних критеріїв оцінки рівня фінансової безпеки підприємства пов'язаний з необхідністю обґрунтування доцільності формування та подальшого розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства, а також оперативного виявити загрози у фінансовому секторі та відповідно вплинути на зниження рівня їх впливу або повного усунення [56, с. 58].

Проаналізувавши існуючі підходи до визначення складових механізму, вважаю, що механізм управління фінансовою безпекою повинен містити наступні елементи, такі як підсистема безпеки, сукупність методів, принципів, функцій, цілей, завдань, важелів та інструментів. На мою думку, у такому вигляді механізм дасть уявлення про загальну концепцію управління фінансовою безпекою підприємства (рис. 1.3).

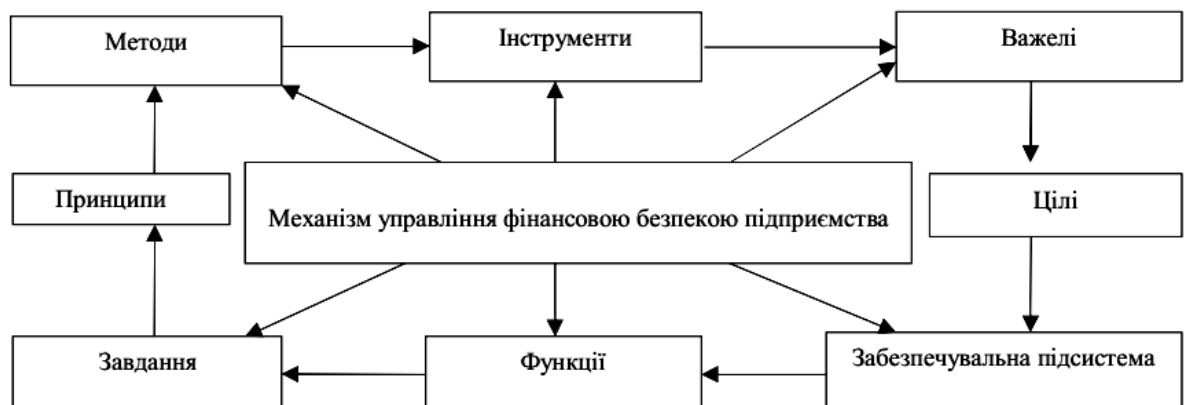

Рисунок 1.3 – Концепція управління фінансовою безпекою підприємства [45]

Враховуючи, що підсистема управління фінансовою безпекою підприємства не ефективно функціонуватиме без власної підтримки, вона повинна включати (рис. 1.4):

1) нормативне забезпечення, що включає як законодавчі так і нормативні акти державного регулювання, так і акти, накази, інструкції, вимоги, нормативні положення, методи діяльності щодо забезпечення фінансової безпеки на самому підприємстві – усі вони обов'язкові;

2) організаційно-методичне забезпечення, що передбачає необхідність створення відповідної організаційної структури, яка включатиме сукупність підрозділів, керівництва та персоналу, відповідального за рівень фінансової безпеки на підприємстві;

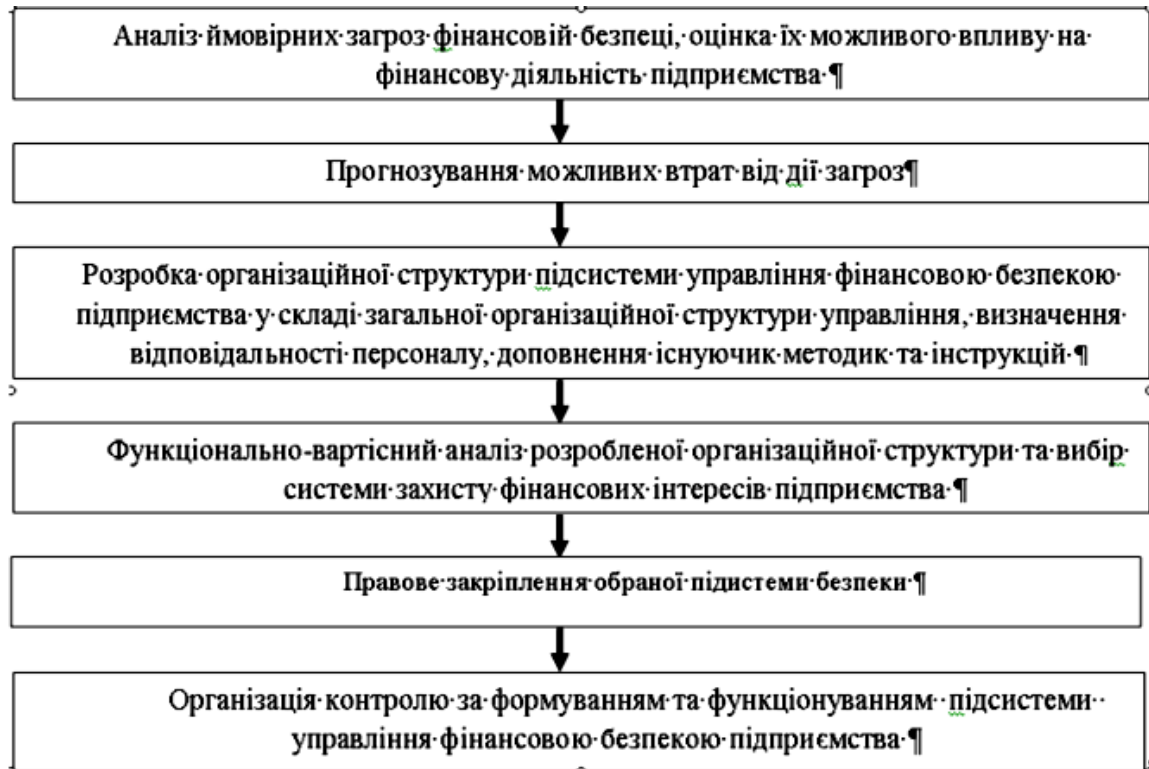

Рисунок 1.4 – Концепція управління фінансовою безпекою підприємства [11]

3) технічна підтримка, що здійснюється з наданням інформаційних технологій, а також програм аналізу, планування та виявлення загроз;

4) інформаційне забезпечення, що включає всі дані, показники та параметри, які необхідні для аналізу та планування фінансової безпеки підприємства;

5) кадрове забезпечення, як здатність аналізувати та своєчасно виявляти загрози, їх рівень та можливий вплив на фінансові підприємства, а також планувати фінансову безпеку;

6) фінансове забезпечення, яке враховує фінансові потреби реалізації механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Підсистема управління фінансовою безпекою має формуватися з урахуванням розміру,

масштабу та видів діяльності підприємства, фінансових можливостей його домінуючого становища на конкурентному ринку [11, с. 17].

На підставі аналізу запропонованих вище методологічних підходів вважаємо, що під системою забезпечення фінансової безпеки підприємства слід розуміти функціональну єдність стратегічно-операційних, управлінських, фінансово-економічних і моніторингово-прогностичних заходів, які здійснюються з метою виявлення, усунення та запобігання ризикам фінансової діяльності підприємства у довго- та короткострокових перспективах.

1.3. Методичні підходи до оцінювання стану фінансової безпеки підприємства

Важливою умовою забезпечення фінансової безпеки підприємства є якісний фінансовий менеджмент, що є системою принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, які пов'язані з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства та організації і обігу його коштів [77, с. 45].

Питання оцінки фінансового стану підприємства сьогодні широко висвітлено у підручниках, наукових статтях та нормативних документах. Виділимо наступні підходи для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства: індикаторний, ресурсно-функціональний, з використанням критерію «мінімальна сумарна шкода безпеці», та метод, що оцінює достатність оборотних засобів для здійснення виробництва та реалізації діяльності.

Індикаторний підхід порівнює фактичні значення показників фінансової безпеки із граничними значеннями показників їхнього рівня. Під граничними значеннями показників фінансової безпеки розуміються їх максимальні значення, через недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій у сфері фінансової безпеки. Високий рівень фінансової безпеки підприємства досягається за умови, якщо вся сукупність показників буде

знаходитись в межах граничних значень, а граничне значення кожного з показників досягається без шкоди для інших [8, с. 267].

Відповідно до ресурсно-функціонального методу стан фінансової безпеки оцінюється на основі визначення рівня: а) використання фінансових ресурсів за спеціальними критеріями (власні фінансові ресурси та позикові фінансові ресурси); б) виконання функцій (забезпечення високої фінансової ефективності діяльності суспільства, його фінансової стійкості та незалежності).

Такий підхід дуже широкий, тому, що, по-перше, у цьому випадку процес забезпечення фінансової безпеки ототожнюється практично з усією діяльністю підприємства та, по-друге, зводиться до оцінки використання ресурсів на підприємстві.

Що стосується використання критерію «мінімальна сукупна шкода, заподіяна безпеці», то цей критерій дуже складно розрахувати через відсутність необхідних облікових та статистичних даних. Це призводить до необхідності проведення додаткового обліку. Тоді цей показник можемо розрахувати лише експертним шляхом, який має свої межі точності.

Оцінюючи достатність оборотного капіталу для здійснення виробничо-збутової діяльності, аналітична служба не охопить усі сфери фінансової діяльності підприємства та, відповідно, фінансової безпеки. Тому цей підхід можна використовувати лише з оперативною метою для визначення рівня фінансової безпеки. Також оцінити рівень фінансової безпеки можна на основі аналізу показників, що характеризують платоспроможність, фінансову стійкість, економічну ефективність та ділову активність підприємства. Перелік показників, які використовуються для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, ототожнюється з коефіцієнтним аналізом його фінансового стану, ділової активності та рентабельності фінансово-господарської діяльності [23, с. 29].

На відміну від країни фінансова безпека підприємства нерідко характеризується або з погляду його фінансового стану, або з точки зору динамічної спроможності підприємства, пов'язаної з реалізацією фінансової стратегії або створенням та реалізацією певних фінансових умов тощо. Віддаючи належне так званому статичному підходу та визнаючи необхідність моніторингу фінансового стану підприємства для того, щоб визначити його рівень фінансової безпеки, я вважаю, що цей підхід не відображає того, що зумовлено постійними трансформаціями зовнішніх факторів та внутрішніх факторів, фінансові умови забезпечення фінансової безпеки підприємства можуть змінитися. Практично такий недолік є і у визначенні, де фінансова безпека прирівнюється з граничною умовою фінансової стійкості, оскільки граничні обмеження можуть змінюватися зі зростанням зовнішньої нестабільності і на різних етапах життєвого циклу підприємства. Саме тому найбільш правильним визначенням фінансової безпеки підприємства я вважаю її специфічну динамічну здатність створювати та підтримувати на підприємстві такі фінансові умови, за яких вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на підприємство не призводить до процесів негативного характеру з погляду фінансової безпеки, діяльності та/або розвитку підприємства та його фінансове становище [77, с. 45].

Незважаючи на існування різниць у підходах до визначення фінансової безпеки на рівні країни та підприємства, про що свідчить пояснення зв'язків між ними, практично фінансова безпека країни майже завжди створює передумови для забезпечення фінансової безпеки підприємств, розташованих та діють на території цієї країни. Зазначимо також, що фінансова безпека підприємств зовнішньоекономічної діяльності може залежати від фінансової безпеки не однієї, а кількох (іноді навіть багатьох) країн. І навпаки, фінансова безпека якнайбільшої кількості підприємств країни створює основу стабільності фінансової системи країни, а тому є важливим елементом процесу забезпечення її фінансової безпеки.

Варто зазначити, що, на мій погляд, показники, що характеризують фінансову безпеку підприємств загалом, мають бути включені до переліку показників фінансової безпеки країни за умови її комплексної оцінки та аналізу. У той же час при управлінні підприємствами (особливо при розробці стратегій розвитку та конкуренції підприємств, тобто в процесі стратегічного управління ними) та відстеженні впливу зовнішніх факторів на їхню діяльність слід враховувати динаміку інтегрального показника економічної безпеки з акцентом на такий субіндекс, як фінансова безпека.

Функціональна структура фінансової безпеки підприємства є сукупністю елементів її складових, які в сукупності забезпечують нормальне продуктивне функціонування підприємства. В його основі лежать фінансові інтереси підприємства, до яких належать забезпечення основного та оборотного капіталу для ефективного ведення комерційної діяльності, забезпечення інвестицій для розвитку підприємства, у тому числі його фінансової системи, максимізації прибутку, оптимізації вкладів до бюджету, збільшення ринкової вартості акцій тощо. буд.

Відповідно до структурних компонентів фінансової безпеки підприємства використовують безліч методів оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, у тому числі: індикаторний, ресурсно-функціональний, метод фінансування «золотого правила», скоринговий метод [52, с. 99].

Індикаторний підхід передбачає порівняння фактичних значень показників фінансової безпеки із граничними значеннями показників їх рівня. Під граничними значеннями показників фінансової безпеки розуміються їх максимальні значення, при умові їх недотримання може призвести до формування негативних тенденцій (виникнення загроз) у сфері фінансової безпеки. З використанням такого підходу підприємство досягає найвищого рівня фінансової безпеки при умові, що весь набір показників знаходиться в межах граничних значень, а граничне значення кожного показника досягається без шкоди для інших і має розумний фінансовий підхід.

Даний підхід залежить від стану та впливу зовнішнього середовища, яке часто дуже агресивне і багато в чому формує порогові значення. Підприємство не може впливати на зовнішнє середовище, а може лише адаптуватися до своїх умов. Недоліком цього методу є складність визначення порогових значень кожного конкретного підприємства.

Ресурсно-функціональний підхід для визначення рівня фінансової безпеки включає наступні методи: а) вимірювання стану фінансової безпеки на основі оцінки рівня використання фінансових ресурсів за спеціальними критеріями – власні фінансові ресурси та позикові фінансові ресурси; б) оцінка рівня виконання функцій – забезпечення високої фінансової ефективності діяльності суспільства, його фінансової стійкості та незалежності.

Вчені пропонують оцінювати рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі аналізу його фінансової стійкості, ступінь якої можна визначити з урахуванням достатності оборотних коштів (власних чи позикових) для здійснення виробничої та збутової діяльності. [34, с. 45]. Це досить вузький підхід для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. Крім оборотних коштів, фінансова діяльність підприємства включає в себе власний основний капітал, прибуток, інвестиції, цінні папери і т.д.

Виділяють п'ять рівнів фінансової безпеки підприємства:

- 1) абсолютний (для функціонування підприємства цілком достатньо власних оборотних коштів);
- 2) нормальний (підприємство обходиться власними джерелами накопичення для покриття витрат);
- 3) хиткий (у компанії недостатньо власних оборотних коштів і вона приваблює середньо- та довгострокові позики та кредити);
- 4) критичний (крім власних оборотних коштів залучаються також середньо- та довгострокові позики та кредити, короткострокові);
- 5) кризовий (компанія на межі банкрутства).

На мій погляд, оцінку фінансового стану підприємств доцільніше здійснювати на основі використання методу побудови узагальнених показників із використанням моделей дискримінантного аналізу, а саме поділу об'єктів на дві групи: 1) із задовільним фінансовим станом (небанкрутами); 2) із незадовільним фінансовим станом (банкрутами) [77, с. 45].

Слід зазначити, що для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства варто застосувати класифікацію ризиків комерційної діяльності: 1) зона без ризику; 2) зона прийнятного ризику (ризик втрати передбачуваного прибутку); 3) зона критичного ризику (ризик втрати очікуваної виручки); 4) зона катастрофічного ризику (ризик втрати усього майна, тобто ризик банкрутства).

Сьогодні, враховуючи кризову ситуацію у вітчизняній економіці, більшість українських підприємств опинилися в умовах нестабільності та жорсткої конкуренції. Така ситуація змушує уникати фінансових прорахунків та застосовувати ефективні методи управління. Слід зазначити, що особливі вимоги пред'являються до фінансового стану підприємства, зокрема до його фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності та платоспроможності як стратегічного інструменту фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та підвищення їхньої інвестиційної привабливості. З огляду на це управління фінансовим станом підприємств для забезпечення фінансової безпеки стає пріоритетним завданням [8, с. 267].

Розглянемо методичні підходи вчених до наступних понять, фінансова стійкість, ділова активність та ліквідність, які грають вирішальну роль у фінансовому стані підприємства та фінансової безпеки. Вважаю, що доцільно трактувати фінансову стійкість не як окремий показник фінансового стану, а як узагальнену характеристику показників фінансового стану, яке характеризує процес управління фінансовими ресурсами конкретного підприємства. Цей підхід підтверджується усталеною класифікацією монетарної сили. Слід зазначити, що сьогодні також існує неоднозначність думок щодо оцінки фінансової стійкості. На основі дослідження виявлено

основні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств, а саме: оцінка фінансової стійкості на основі: абсолютних показників; фінансові коефіцієнти; застосування скорингових методів для інтегральної оцінки фінансової стійкості підприємства; рейтингова оцінка фінансової стійкості підприємства та дослідження типу фінансової стійкості, а також на основі вивчення всіх характеристик та напрямів діяльності аналізованого підприємства.

З-поміж основних показників, які розраховують для визначення рівня фінансової безпеки варто звернути увагу на такі:

- 1) коефіцієнт забезпеченості власними коштами

$$K_3 = \frac{BK - HA}{OA}, \quad (2.1)$$

де BK – власний капітал;

HA – необоротні активи;

OA – оборотні активи.

Цей показник відображає рівень оборотних коштів, які фінансуються за рахунок власних джерел.

- 2) коефіцієнт маневреності власних коштів

$$K_M = \frac{BK + Z_{dc} - A_{no}}{BK + Z_{dc}}, \quad (2.2)$$

де BK – власний капітал;

Z_{dc} - обсяг довгострокових зобов'язань і забезпечень;

A_{no} – необоротні активи.

Він відображає частку власних оборотних коштів у структурі власного капіталу.

- 3) коефіцієнт автономії

$$K_a = \frac{BK}{BB}, \quad (2.3)$$

де BK – власний капітал;

BB – валюта балансу.

Таке значення дає можливість оцінити частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна.

4) коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів

$$K_{\text{сп}} = \frac{PK}{BK}, \quad (2.4)$$

де BK – власний капітал;

PK – позикові кошти.

Цей показник дає змогу оцінити структуру фінансових ресурсів;

5) коефіцієнт ефективності використання власних коштів

$$K_{\text{евк}} = \frac{ЧП}{BK}, \quad (2.5)$$

де $ЧП$ – чистий прибуток;

BK – власний капітал.

Він характеризує рівень прибутку, який отримано на 1 грн. власних коштів.

У сучасних економічних умовах необхідно також оцінити ділову активність. Ми поділяємо підхід до визначення показників ділової активності, згідно з яким вона проявляється насамперед у швидкості оборотності коштів. Аналіз ділової активності полягає у вивченні різних рівнів та динаміки їх показників фінансового обороту, які є відносними показниками фінансових результатів підприємства.

Отже, фінансова складова економічної безпеки комплексно відображає багато сфер діяльності підприємства, і для її експресного зв'язку може бути використаний метод скорингу рівня фінансової безпеки підприємства.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства ПП «Лубнимаш»

ПП «ЛУБНИМАШ» має 130-річну історію і на сьогоднішній день визнане одним із провідних підприємств з проектування та виготовлення обладнання для зерна і зернопродуктів. Його продукція поєднує в собі високу якість, абсолютну надійність і максимальну безпеку.

ПП «ЛУБНИМАШ» (PRIVAT ENTERPRISE LUBNYMASH (PE LUBNYMASH)), код ЄДРПО 37504303. Основні види діяльності: 28.22 Виробництво підіймального та вантажно-розвантажувального устаткування; інші: 25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій; 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля; 49.41 Вантажний автомобільний транспорт [102].

Основні етапи його історії:

1) 1888 рік. Шурхін Іцко Аврамович відкриває свою майстерню, яка займає підвальну частину будинку Слюсаренко.

2) 1908 рік. На заводі працювало не більше 40 осіб. Іцко Шурхін - прекрасний коваль, який не мав досвіду роботи на керівних посадах та освіти, потім продає свій заклад Боровому і Кобакову, а сам залишається в ньому на посаді завідувача. Нові господарі почали з повної заміни обладнання, купили дизельний двигун, верстати, які приводилися в рух від трансмісії. Вони відкрили заводоуправління та бухгалтерію. Майстерню переіменували на «чавунно-мідно-ливарний і слюсарно-механічний завод «Механік». Більшість Лубенських підприємств замовляли металеві деталі (ремонт, реконструкція) на заводі «Механік».

3) 1941 рік. Мирна праця заводчан продовжувалась до 22 червня. Пішли на фронт робітники заводу. Завод готувався до евакуації, але через відсутність транспорту евакуювався лише завод «Комунар». Німецькі війська захопили завод «КОМСОМОЛЕЦЬ» і дали йому назву «Грейф-верке». Під час війни на заводі полонені та німецькі солдати ремонтували військову техніку та сільськогосподарські машини [102].

4) 1944 рік. Директором призначено Івана Євдокимовича Неліна. На заводі почала діяти обхідна система, налагоджено хронометраж, встановлено чіткий режим роботи. Були створені умови для роботи: 2-разове харчування, матеріальне стимулювання, премії, заходи з охорони праці. Ливарна ділянка працювала лише один раз на тиждень (через труднощі з подачею електроенергії), тому під час роботи вагранки інші цехи були змушені простоювати. Кваліфікованих робітників та обладнання не вистачало, але вдалося налагодити виробництво продукції: тартак-50, опор ліфта, трансмісійного обладнання, досвідченого зразка будівельного крана «Піонер». Починається будівництво приміщень електростанції, ливарного цеху, котельні, а також повністю відремонтованого будинку на вулиці Радянська, 106, збудованого в 1936 році.

5) 1974 рік. Підприємство страждає від нестачі робочої сили, поганої організації праці, відсутності устаткування. П'ятимісячний план не було виконано. Завод недостатньо забезпечений виливками, електродвигунами для кукурудзовідділювачів та матеріалами, що призвело до затримки виробництва. Дефіцит лиття за рік становив 886 тонн. Керівництво планує низку заходів щодо усунення недоліків. На заводі почав працювати пульт керування виробництвом. Для оперативної роботи було встановлено радіоустановку. Завдяки цій системі плани виробництва розумно формуються заздалегідь, облік ведеться чітко та оперативно, а конкретні завдання призначаються на місяць, десятиліття чи щодня. Усе це забезпечувало ритмічність та високу економіку виробництва [102].

6) 1990 рік. На заводі, підвідомчому ВНВО «Зернопродукт», працювало 780 осіб. Із них: 547 робітників, 126 спеціалістів та службовців, 57 керівників. Відомі політичні події країни докорінно змінили стан справ для підприємства. Завод переживає не найкращі часи, але є одним із небагатьох підприємств міста, якому вдалося вижити навіть за умов економічного хаосу. Було створено мале підприємство «Металіст» та ТОВ «Сілттехсервіс», які випускали товари народного споживання – котли опалення, гаражні ворота, секції огорож. Генератор пестицидного туману проходить випробування. Спільно із заводом «Автомаш» освоєно виробництво причепів та платформ для сідельних тягачів. Показано прототип першої роторної косарки в Україні. Продуктивність новинки становила 1,7 тонни скошеної трави на годину. Розроблено технічну документацію на дослідний зразок опалювального котла, що працює на твердому паливі та газі та має пристрій для підігріву води. Майже вся продукція виготовлялася на замовлення. Гвинтові конвеєри, стрічкові конвеєри, побутові каміни, фасонні каміни тощо.

7) 2000 рік. Діяльність заводу здійснювалася у складних економічних умов. Але, попри це, вдалося зберегти робочий колектив та поліпшити роботу виробничих підрозділів. Обсяг товарної продукції збільшився проти 1999 р. в 1,46 разів. Продукція не випускалася серійно, вона виготовлялася на складі, кожен виріб виготовляється за індивідуальним замовленням. На заводі вперше освоєно та виготовлено 8 видів нової техніки. Це були нерегульовані стрічкові конвеєри, елеватори, бункери для завантаження вагонів та інші [102].

Згідно зі Статутом ПП «Лубнимаш», наразі підприємство виробляє:

- 1) підйомно-вантажно-розвантажувальне обладнання;
- 2) будівельні металеві конструкції та частини конструкцій;
- 3) вантажний автомобільний транспорт;
- 4) будівельні металоконструкції, металеві опори, траверси залізобетонного опору ліній електропередачі, радіощогли;

5) інші види виробництва збірного залізобетону для громадського та промислового будівництва;

6) уніфіковані збірно-розбірні будинки;

7) нестандартне обладнання;

8) заготівлі та заставні деталі;

9) панелі покрівельні «ПК» та панелі стінові «ПС»;

10) здійснює неспеціалізовану оптову торгівлю [102].

Приватне підприємство «Лубнимаш» з 1998 року займається ремонтом сільськогосподарської техніки, ремонтом причепів, тракторів, комбайнів. Майно ПП «Лубнимаш» складається із основних засобів та оборотних коштів, а також цінностей, вартість яких відображена у балансі.

Приватне підприємство «Лубнимаш» має самостійний баланс, поточні та валютні рахунки у банківських установах, печатку зі своїм найменуванням. Прибуток ПП «Лубнимаш» формується за рахунок доходів від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат та витрат на оплату праці. З прибутку підприємства утримуються податки та інші платежі до бюджету, передбачені законодавством України. Отриманий після цих розрахунків чистий прибуток залишається у повному розпорядженні ПП «Лубнимаш».

За рішенням загальних зборів об'єднання утворює: резервний (страховий) фонд; фонд виплати дивідендів ПП «Лубнимаш» веде оперативний, бухгалтерський та податковий облік відповідно до нових Національних стандартів бухгалтерського обліку [102].

Інформаційною базою оцінки фінансового стану підприємства є: баланс (форма №1); звіт про фінансові результати (форма № 2); звіт про рух коштів (форма № 3); звіт про власний капітал (форма №4); дані статистичної звітності та оперативні дані.

Компанія є юридичною особою з моменту її реєстрації.

Товариство створюється з метою об'єднання матеріальних, фінансових та інших ресурсів Засновника для здійснення товариством господарської діяльності та отримання прибутку. Підприємство має самостійний баланс, відокремлене майно, і навіть розрахункові та інші рахунки банківських та інших кредитних організаціях на зберігання коштів і всіх видів розрахункових, кредитних та інших касових операцій. Майно підприємства складається з основних засобів та оборотних коштів, а також інших цінностей, вартість яких відображається на балансі підприємства.

Джерелами формування майна підприємства є: кошти, майно та майнові права, передані йому засновником; кошти, майно та майнові права, отримані внаслідок його господарської діяльності; інші кошти, майно та майнові права. Підприємство здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, а також веде статистичну звітність та подає її в установленому порядку та обсязі до органів державної статистики відповідно до законодавства України. Звітний рік збігається із календарним роком. До основного адміністративного складу підприємства входять директор, головний бухгалтер та головні інженери. Але більш повну характеристику ми можемо дати в організаційній структурі підприємства. Тож, у таблиці 2.1 розглянемо динаміку показників майнового стану ПП «Лубнимаш».

Таблиця 2.1 – Динаміка показників майнового стану у 2020-2022 рр.

Показник	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	Зміна 2020- 2021 рр	Зміна 2021- 2022рр
1 Частка статутного фонду у власному капіталі	0,0026	0,0024	0,0021	-7,7%	-12,5%
2 Обсяг чистих активів, тис.грн	92975	104031	114290	11,9%	9,9%
3 Обсяг перманентного (постійного) капіталу, тис.грн	101472	104031	114290	2,5%	16,2%
4 Обсяг власних оборотних коштів, тис.грн	80379	95529	101919	18,8%	6,7%
5 Обсяг чистих оборотних коштів, тис.грн	80379	95529	101919	18,8%	6,7%
6 Частка майна виробничого призначення	0,294	0,332	0,228	12,9%	-31,3%

Джерело: розроблено автором

Період дослідження за 2020–2022 роки за даними табл. 2.1 свідчить про наявність більшості позитивних ознак у майновому стані підприємства за інформацією пасиву балансу. До позитивних характеристик відносяться:

- скоротилася частка статутного фонду у власному капіталі на 7,7% у 2021 році і на 12,5 % у 2022році;
- зросли обсяги чистих активів на майже 12% у 2021 році та на 10% у 2022 році;
- зросли обсяги перманентного капіталу на 12% у 2021 році та на майже 10% у 2022 році;
- підвищилася частка майна виробничого призначення у 2021 році на 12,9%.

У той же час є і негативна ознака майнового стану щодо пасивної частини балансу, зокрема: частка майна виробничого призначення скоротилась на 31,3% - це означає, що протягом цього періоду виробнича власність скоротилася через продаж виробничих активів, що може впливати на ефективність, рентабельність та конкурентоспроможність підприємства.

Загалом можна зробити висновок, що майновий стан підприємства покращувався за досліджувані роки, а отже, підприємство підвищило рівень фінансової стабільності за критерієм власного капіталу. У балансі відсутні суми за «негативними» статтями зобов'язань: непокритий збиток, неоплачений капітал, виведений капітал.

2.2 Діагностика процесу управління фінансовою безпекою підприємства

Фінансовий аналіз є основним елементом грошово-кредитного управління та аудиту. Фактично всі користувачі монетарних звітів використовують методи монетарного аналізу для прийняття рішень, що оптимізують їх власні інтереси. Основна мета фінансового аналізу – це отримання певної кількості ключових (найбільш інформативних) параметрів, які дають об'єктивне і точне уявлення про фінансовий стан підприємства, його доходи і збитки, зміну структури активів і пасивів, в т.ч. розрахунки з дебіторами та кредиторами. При цьому аналітика та менеджера може цікавити як поточний фінансовий стан підприємства, так і його прогноз на найближчу чи більш віддалену перспективу, тобто очікувані параметри фінансового стану.

Правильна оцінка фінансових показників та фінансово-економічного стану підприємства у сучасних економічних умовах потрібна як його керівництву та власникам, так і інвесторам, партнерам, кредиторам та державним органам.

Власники аналізують фінансову звітність, щоб підвищити рентабельність капіталу та забезпечити стабільність підприємства. Кредитори та інвестори аналізують фінансову звітність для мінімізації своєї схильності до кредитів і депозитів. Тому можна впевнено сказати, що якість рішень повністю залежить від якості аналітичної основи прийняття рішення.

Головним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є баланс підприємства (форма № 1). Його значення настільки велике, що монетарний аналіз часто називають балансовим аналізом. Джерелом даних для проведення аналізу фінансових результатів є звіт про фінансові результати (форма №2).

Згідно з П(С)БО, фінансова звітність складається із взаємопов'язаних показників балансу підприємства, звіту про прибутки та збитки, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал та приміток до них, які утворюють єдине ціле. Основні вимоги до фінансової звітності – це достовірність, повнота та відкритість для перегляду користувачами.

Фінансовий стан підприємства – це системне поняття, яке є результатом взаємодії усіх складових системи фінансових відносин підприємства та визначається поєднанням виробничо-економічних факторів і може характеризуватися сукупністю показників, які відображають наявність, використання та розміщення фінансових ресурсів товариства.

Аналіз фінансового стану підприємства проводиться за наступною послідовністю: аналіз майнового стану; аналіз фінансової стійкості підприємства; аналіз ділової активності підприємства; аналіз ліквідності; аналіз вигоди та витрат.

Фінансова стійкість – це стан фінансових ресурсів, які дозволяють підприємству вільно керувати коштами та ефективно використовувати їх, забезпечуючи безперервний хід торговельної та виробничої діяльності, і навіть видатки його розширення і оновлення.

Отже, зробимо розрахунок та дамо оцінку рівню та динаміці відносних характеристик (коефіцієнтів), що характеризують фінансову стійкість підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Відносні показники оцінки фінансової стійкості ПП
«Лубнимаш» за 2020-2022 роки

№ з/п		Роки			Відхилення (+,-)	
	Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р. / 2020 р.	2022 р. / 2021 р.
Показники структури капіталу						
1.1	Коефіцієнт автономії	0,274	0,547	0,458	0,273	-0,089
1.2	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,726	0,453	0,542	-0,273	0,089
1.3	Коефіцієнт фінансового ризику	2,647	0,828	1,185	-1,819	0,357
1.4	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,378	1,207	0,844	0,829	-0,363
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,333	-	0,224	-0,333	0,224
1.6	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,189	-	0,243	-0,189	0,243
1.7	Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,811	1	0,757	0,189	-0,243
Показники стану оборотних активів						
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,302	0,539	1,118	0,237	0,579
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,103	0,394	0,308	0,291	-0,086
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	0,287	0,618	0,504	0,331	-0,114
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	1,608	0,076	0,342	-1,532	0,266
Показники стану основного капіталу						
3.1	Коефіцієнт виробничого призначення	0,444	0,685	0,657	0,241	-0,028
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,175	0,230	0,199	0,055	-0,031
3.3	Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,610	0,641	0,667	0,031	0,026
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	4,227	2,963	3,629	-1,264	0,666

Джерело: розроблено автором

Результати проведених розрахунків (табл. 2.2) вказують на середній рівень фінансової стійкості підприємства за структурою джерел формування капіталу. Тому, значення коефіцієнта автономії свідчить про те, що у 2020–2021 р.р. частка власного капіталу валюті балансу становить 27,3%, на 2021–2022 р.р. – частка власного капіталу становить 8,9%. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу знизився відповідно з 0,726 до 0,453 за 2020–2021 р.р., або на 0,273%, та свідчить про низький рівень фінансової залежності підприємства

від кредиторів. За 2021–2022 р.р. коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився на 0,089, він не відповідає нормативному значенню ($\geq 0,5$), що також свідчить про низький рівень фінансової залежності підприємства від кредиторів.

По коефіцієнту фінансового ризику 2020 року в 1 грн власний капітал становив 2,65 грн. позиковий капітал, а 2021 року – 1,19 грн. Відповідно значення коефіцієнта фінансової стійкості показує, що в 2020 р. власний капітал не перевищував позиковий на 37,8%, а в 2021 р. – на 84,4%. У цілому нині динаміка пунктів 1.1–1.4 табл. 2.2 свідчить про зниження рівня фінансової стійкості компанії.

Зниження коефіцієнта довгострокового запозичення з 0,333 до 0,224 свідчить про зниження підприємством залежності від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових і поточних зобов'язань описують структуру позичкового капіталу, де частка довгострокових зобов'язань збільшилася з 18,9 до 24,3%, а короткострокових зобов'язань відповідно знизилася з 81,1 до 75,7%, і загалом змінилася.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився з 0,302 до 0,539 у 2020 – 2021 р.р., що відповідає нормативному значенню ($> 0,5$). Протягом 2020 – 2021 р.р. 111,8% власного капіталу інвестували в оборотні активи. Отже, відбувається підвищення ступеня мобільності власного капіталу, у підприємства з'являються великі можливості для фінансування виробництва та інших видів діяльності.

Про рівень забезпеченості підприємства власним оборотним капіталом свідчить значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом і коефіцієнта забезпеченості товарно-матеріальних запасів власним оборотним капіталом. У структурі оборотних активів власні кошти становлять 30,8%, а 1 грн. резерви становлять близько 0,50 грн. власний оборотний капітал.

Значення коефіцієнта маневреності власного оборотного капіталу показує, що за підсумками 2020 р. у складі власних оборотних коштів кошти становили 160,8%. 2021 р. цей показник знизився до 34,2%. Отже, незважаючи на негативну динаміку, компанія має достатній рівень фінансової стійкості, щоб забезпечити високоліквідні оборотні активи.

Коефіцієнт виробничого призначення збільшився у 2020–2021 р.р. з 0,444 до 0,685, отже, з погляду забезпечення фондами основної виробничо-господарської діяльності підприємство зберігає фінансову стійкість, а у 2021–2022 р.р. він знизився з 0,685 до 0,65 немає фінансової стійкості. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів збільшився у 2021–2022 р.р. з 0,175 до 0,199, що свідчить про позитивну тенденцію зростання частки основних засобів у валюті балансу, а у 2021–2022 р.р. знизився на 0,031, що свідчить про негативну тенденцію.

Незважаючи на збільшення коефіцієнта накопичення амортизації з 0,610 до 0,667, рівень зносу основних засобів та нематеріальних активів залишається низьким, хоч і можна спостерігати незначне погіршення функціонального стану необоротних активів підприємства.

Судячи з динаміки співвідношення оборотних та необоротних активів, підприємство знизило рівень забезпеченості необоротних активів оборотним капіталом. Якщо у 2020 р. за 1 грн. необоротні активи становили 4,23 грн. оборотний капітал, то 2022 р. – 3,63 грн.

Важливо звернути увагу й на такі показники:

1. Абсолютна стійкість – для забезпечення запасів і затрат вистачає власних обігових коштів, платоспроможність підприємства гарантована.

2. Нормальна стійкість – для забезпечення запасів і затрат, крім власних обігових коштів, залучаються довгострокові кредити та позики, платоспроможність підприємства гарантована.

3. Нестійкий фінансовий стан – для забезпечення запасів і затрат, крім власних обігових коштів і довгострокових кредитів та позик, залучаються

короткострокові кредити і позики, платоспроможність підприємства порушена, але її можна відновити.

4. Кризовий фінансовий стан за якого для забезпечення запасів і затрат не достатньо джерел їх формування, підприємству, а отже загрожує банкрутство.

Таблиця 2.3 - Визначення і аналіз типу фінансової стійкості ПП
«Лубнимаш» за 2020-2022 роки

№ з/п	Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
		2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р./ 2020 р.	2022 р. / 2021 р.
1	Власні оборотні кошти	5144	13326	12016	8182	-1310
2	Довгострокові зобов'язання	8497	-	6559	-8497	6559
3	Короткострокові кредити і банки	9909	10070	4152	161	-5918
4	Запаси	17927	21575	23861	3648	2286
5	Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	13641	13326	18575	-315	5249
6	Загальна величина джерел формування запасів	23550	23396	22727	-154	-669
7	Нестача власних оборотних коштів для формування запасів	-12783	-8249	-11845	-4534	-3596
8	Нестача власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-4286	-8249	-5286	-3963	-2663
9	Нестача загальної величини джерел формування запасів	5623	1821	-1134	-3802	-687
10	Тип фінансової стійкості	нестійкий				
11	Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	1,314	1,084	0,952	-0,230	-0,132
12	Нестача власних оборотних коштів на 1 грн. запасів, грн.	0,31	0,08	0,05	-0,23	-0,03

Джерело: розроблено автором

За результатами проведених розрахунків (табл. 2.3) з визначення типу фінансової стійкості при зростанні за 2020–2021 р.р. вартості запасів на 3648 тис. грн. підприємство забезпечило приріст величини власних оборотних коштів на 8182 тис. грн, а за 2021–2022 р.р. при зростанні вартості запасів на 2286 тис. грн. підприємство знизило величину власних оборотних коштів на 1310 тис. грн. У підсумку нестача власних оборотних коштів для формування запасів зменшилася за 2020–2021 р.р. з 12783 до 8249 тис. грн., або на 4534 тис. грн., а за 2021–2022 р.р. з 8249 до 5286 тис. грн., або на 3596 тис. грн.

Ліквідність балансу визначається можливістю суб'єкта господарювання обертати активи в готівку готівку для погашення своїх платіжних зобов'язань, іншими словами – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких в грошову готівку відповідає терміну погашення платіжних зобов'язань. Чим менше часу потрібно для перетворення конкретного виду активів на готівку, тим вищий їхній рівень ліквідності.

Для цього проведемо групування оборотних активів за рівнем ліквідності та зобов'язань за терміном оплати, визначимо надлишок або нестачу платіжних засобів для покриття зобов'язань (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 - Оцінка ліквідності балансу ПП «Лубнимаш» за 2020-2022 роки, тис. грн.

Групи	Види оборотних активів	Роки			Групи	Види зобов'язань	Роки			Надлишок або нестача платіжних засобів (А-П)		
		2020	2021	2022			2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
A1	Високоліквідні	8275	1018	4109	П1	Найбільш термінові	26633	10418	16271	-18358	-9400	-12162
A2	Середньоліквідні	23970	11217	11024	П2	Короткострокові	9909	10070	4152	14061	1147	6872
A3	Низьколіквідні	17926	21575	23861	П3	Довгострокові	8497	-	6559	9430	-	17302
	Разом	50171	33810	38994		Разом	45039	20488	26982	5133	-8253	12012

Джерело: розроблено автором

За даними табл. 2.4 у 2020 році нестача високоліквідних оборотних активів підприємства для покриття найбільш термінових зобов'язань становила 18358 тис. грн., а в 2022 р. ця сума зменшилася до 12162 тис. грн. По середньо- і низьколіквідних оборотних активах спостерігається надлишок платіжних засобів із тенденцією до його збільшення. У цілому по оборотних активах надлишок платіжних засобів для покриття поточних і довгострокових зобов'язань збільшився на 8892 тис. грн. Таким чином, баланс не є абсолютно

ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних активів, але динаміка ліквідності балансу негативна.

Далі розрахуємо загальний показник ліквідності, проаналізуємо його динаміку. Для комплексного оцінювання динаміки ліквідності балансу в цілому визначається загальний показник ліквідності (*ЗПЛ*) за формулою: $ЗПЛ = A1 * V_{A1} + A2 * V_{A2} + A3 * V_{A3} / П1 * V_{П1} + П2 * V_{П2} + П3 * V_{П3}$ (2.6)

де *A* і *П* – підсумки відповідних груп активів і пасивів;

V_A і *V_П* – частка відповідних груп активів і пасивів в їх загальному підсумку, %:

$$V_{A1} + V_{A2} + V_{A3} = 100; \quad (2.7)$$

$$V_{П1} + V_{П2} + V_{П3} = 100.$$

Отже, за даними табл. 2.4 визначаємо частку відповідних груп активів і пасивів в їх загальному підсумку, а потім за формулою, розрахуємо значення загального показника ліквідності станом на кінець трьох років. Збільшення *ЗПЛ* буде свідчити про позитивну динаміку ліквідності балансу, і навпаки.

За даними табл. 2.4:

2020 р.:

$$ЗПЛ = 8275 * 16,5 + 23970 * 47,8 + 17926 * 35,7 / 26633 * 59,1 + 9909 * 22,0 + 8497 * 18,9 = 0,98.$$

2021 р.:

$$ЗПЛ = 1018 * 3,0 + 11217 * 33,2 + 21575 * 63,8 / 10418 * 50,8 + 10070 * 49,2 = 1,71.$$

2022 р.:

$$ЗПЛ = 4109 * 10,5 + 11024 * 28,3 + 23861 * 61,2 / 16271 * 60,3 + 4152 * 15,4 + 6559 * 24,3 = 1,51.$$

Збільшення загального показника ліквідності з 0,98 у 2020 році до 1,71 у 2021 р. показує позитивну динаміку рівня ліквідності балансу в цілому, а зменшення загального показника ліквідності з 1,71 у 2021 р. до 1,51 у 2022 р.

підтверджує нестійку динаміку рівня ліквідності балансу загалом, що визначено, звісно, за умовами воєнного стану.

Разом з абсолютними показниками оцінки ліквідності розраховуються такі показники відносної ліквідності (коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт критичної ліквідності, покриття запасів). Платоспроможність підприємства визначається його здатністю ефективно та вчасно виконувати платіжні зобов'язання, які виникають у зв'язку з торговельними, кредитними та іншими операціями, що мають фінансовий характер.

Платоспроможність впливає форми і умови комерційних справ, зокрема можливість отримання кредиту.

Показники ліквідності дозволяють оцінити рівень платоспроможності підприємства у певний час, і навіть у випадках виникнення надзвичайних ситуацій. Отже, розрахуємо показники ліквідності та платоспроможності, які відрізняються розміром ліквідних активів та розглядаються як джерело покриття зобов'язань (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ПП «Лубнимаш» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р. / 2020 р.	2022 р. / 2021 р.
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,226	0,050	0,201	-0,176	0,151
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,882	0,597	0,741	-0,285	0,144
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,373	1,650	1,909	0,277	0,259
Коефіцієнт платоспроможності	0,226	0,050	0,201	-0,176	0,151
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,917	0,647	0,793	-0,270	0,146
Коефіцієнт покриття запасів	2,550	1,443	1,562	-1,107	0,119

Джерело: розроблено автором

За даними табл. 2.5 значення коефіцієнта абсолютної ліквідності за 2020-2021 роки зменшилося з 0,226 до 0,201. Це означає, що рівень покриття зобов'язань високоліквідними оборотними активами 2020 року становив 22,6%, а 2021 року знизився до 0,5%. Порівняння цього показника з нормативним значенням [0,2; 0,25] (або 20-25%) свідчить про достатню

фінансову спроможність підприємства. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності за 2021-2022 роки збільшилося більш ніж удвічі: з 0,050 до 0,201. Це означає, що рівень покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами 2022 року збільшився до 15,1%. Цей показник відповідає нормативному значенню та свідчить про достатню фінансову спроможність підприємства.

Фактичне значення коефіцієнта швидкої ліквідності за 2021–2022 р.р. знизилося на 0,285, а коефіцієнт загальної ліквідності збільшився на 0,277 і перевищує нормативне значення ($\geq 0,7$ та $\geq 1,5$ відповідно), що свідчить про низький рівень та негативну динаміку розрахунків та компанії з платоспроможності майна. Фактичні значення за 2021–2022 р.р. коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності збільшилися на 0,144 та 0,259 відповідно. Вони суттєво не перевищують нормативні значення, що свідчить про низький рівень та позитивну динаміку розрахункової та майнової платоспроможності підприємства.

Серед допоміжних відносних показників оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства коефіцієнт платоспроможності на кінець 2021 р. не відповідав нормативному значенню (0,050 проти $\geq 0,1$), критичний коефіцієнт ліквідності на кінець 2021 року не відповідав нормативному значенню (0,647 проти 0,2 року не відповідає нормативному значенню (0,793 проти $\geq 0,8$), що підтверджує попередній висновок щодо недостатності фінансових коштів.

Збільшення динаміки значень основних та допоміжних показників ліквідності та платоспроможності свідчить про зниження рівня платіжних можливостей підприємства у виконанні поточних зобов'язань, враховуючи використання відповідних груп платіжних засобів.

Таблиця 2.6 – Розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки підприємства

Назва	Вагоме значення	Розрахункове значення	Оцінка коефіцієнтів	Значення з урахуванням вагомості
1	2	3	4	5
Попередня оцінка позичальника (вагомий коефіцієнт 2)				
1.Період функціонування підприємства	0,5	5	5	2,5
2.Наявність перспективного бізнес-плану	1	1	1	1
3.Залежність підприємства від сезонних та структурних змін в галузі	1	1	1	1
4.Динаміка показників	1	2	2	2
5. Освіта керівника	1	1	1	1
6.Досвід керівної роботи	0,5	5	5	2,5
7.Позитивний досвід роботи із банком	1	0,5	0,5	0,5
8.Аргументована оцінка керівником фінансової діяльності фірми	1	1	1	1
9.Керівник має програму подальшого розвитку	1	1	1	1
Показники платоспроможності (вагомий коефіцієнт 5)				
10.Коефіцієнт загальної ліквідності	8	2,72	2	16
11.Коефіцієнт поточної ліквідності	7	1,84	2	14
12.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	6	0,20	2	12
Показники фінансової стійкості (вагомий коефіцієнт 4)				
13.Коефіцієнт фінансової стійкості	7	0,86	2	14
14.Коефіцієнт фінансової незалежності	6	0,86	2	12
15. Коефіцієнт маневреності	5	0,27	0	0
Показники ефективності (вагомий коефіцієнт 3)				
16.Рентабельність активів	4	15,14	2	8
17.Рентабельність продажу	4	12,19	2	8
Всього сума балів		31,5		

Джерело: розроблено автором

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Розробка інноваційної системи управління фінансовою безпекою підприємства в умовах нестабільності середовища функціонування

Організація процесу забезпечення фінансової безпеки на підприємстві спрямована на забезпечення цілісності підприємства та мінімізацію впливу негативних факторів на економічний процес. Характеристики, особливості, можливості та перспективи підприємств можуть бути різними, але не викликає сумнівів, що їх об'єднує одна мета – забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки підприємства.

Враховуючи, що рівень фінансової безпеки залежить від різних не тільки внутрішніх, а й зовнішніх факторів, забезпечення її належного рівня можливе за умови розробки та реалізації на підприємстві взаємопов'язаного процесу управління пасивами, активами та ризиками. Насамперед, це пов'язано з необхідністю забезпечення його платоспроможності у часи – фінансової стійкості, шляхом створення оптимальної структури капіталу та аналізу її впливу на фінансовий стан підприємств, що призводить до прийняття різних управлінських рішень, що, у свою чергу, може порушити стабільність підприємства та поставити під загрозу його фінансову безпеку [3].

Світовий та вітчизняний економічний досвід свідчить про необхідність створення моделі забезпечення фінансової безпеки підприємства, яка буде стійкою до фінансових ризиків та активно стимулюватиме соціально-економічний розвиток економічного суб'єкта [33, с. 17].

Графічно послідовність аналітичної оцінки інтегральної оцінки фінансової безпеки можна подати так (рис. 3.1):

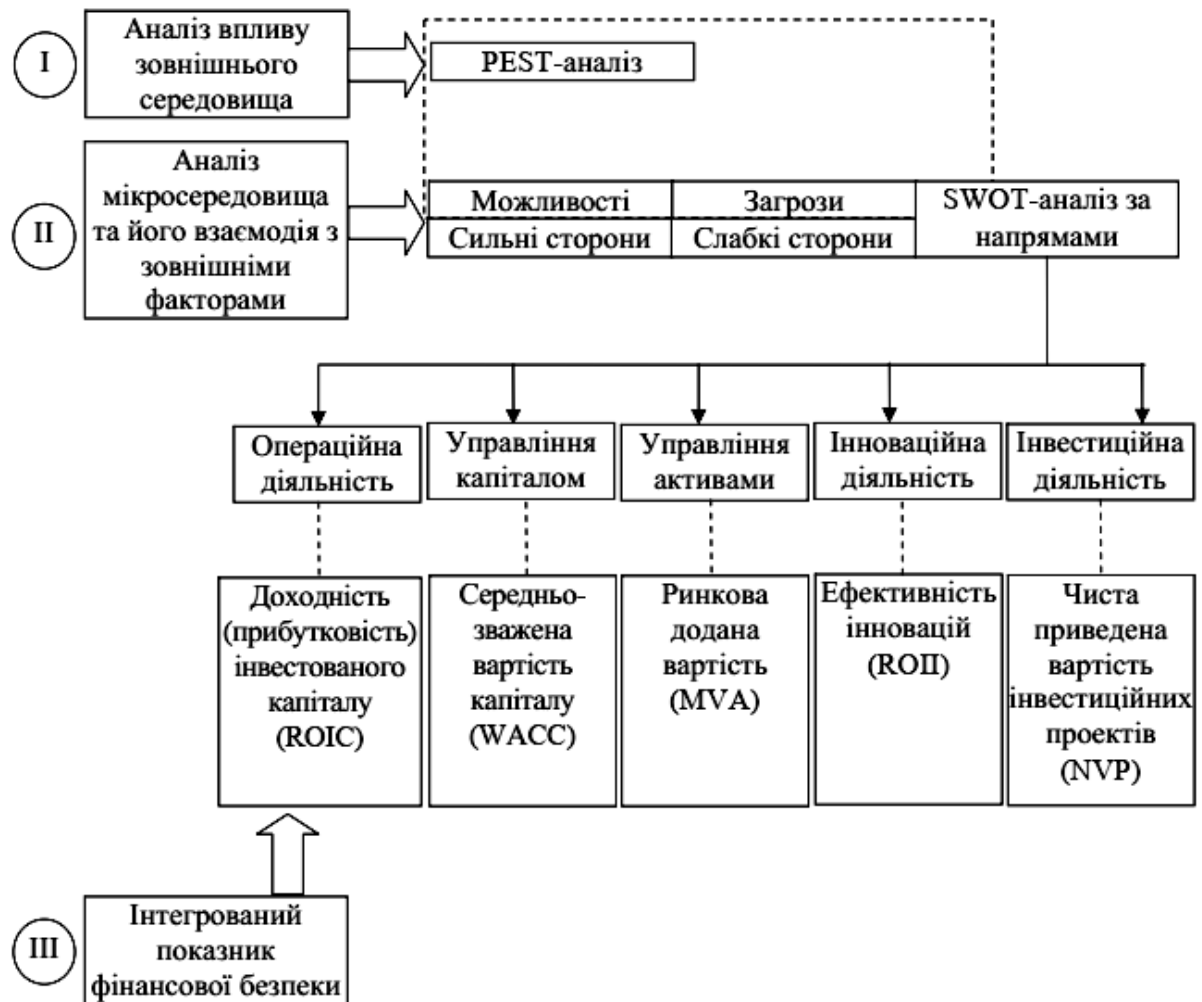

Рисунок 3.1 – Загальна схема оцінки інтегрованого значення фінансової безпеки підприємства [74]

Виходячи з такого трактування, для забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідно узгодження його фінансових інтересів з інтересами зовнішнього середовища та інтересами персоналу, нівелювання опору змін; наявність на підприємстві стійкою до загроз фінансової системи, здатної забезпечити реалізацію фінансових інтересів, місії та цілей; гармонізація фінансових ресурсів для забезпечення безперервної роботи та використання виробничого потенціалу; проведення фінансових розрахунків згідно з платіжним календарем; формування хорошої структури оборотного капіталу та розміру оборотного капіталу [71, с. 140].

У контексті вищевикладеного вважаю за доцільне виділити комплекс ключових зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці досліджуваного

підприємства. Спираючись на спадщину вітчизняних науковців, я вважаю, що ключовими зовнішніми загрозами можна вважати: нестабільність національної фінансової системи, виникнення загрозливих кризових тенденцій, недоліки у використанні сучасних фінансових інструментів (зокрема міжнародних); недосконалість механізмів формування економічної політики держави; криза грошової та фінансово-кредитної систем; високі відсоткові ставки за кредитами комерційних банків; правова система захисту прав інвесторів недостатньо розвинена; незаконна діяльність кримінальних структур, фірм та приватних осіб та конкурентів; правопорушення, вчинені корупційними підрозділами з числа представників контролюючих та правоохоронних органів [63, с. 100].

Підсумовуючи погляди вчених на це питання, до внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємства належать: недостатній розмір власного оборотного капіталу; використання неефективних інструментів для управління ризиками; збільшення обсягу та зниження якості дебіторської і кредиторської заборгованості; відсутність чіткої та ефективної системи мотивації працівників фінансових підрозділів.

Підприємство, будучи відкритою соціально-економічною системою, перебуває у взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища.

Умови ведення бізнесу в Україні, які ускладнені загальною економічною, політичною, соціальною та воєнною нестабільністю, не лише прискорюють процеси взаємодії, а й створюють невизначеність та нестабільність, яка суттєво ускладнює процес управління підприємством. Нездатність своєчасно реагувати на зміни операційного середовища є причиною зростання ризиків та виникнення загроз, запізненої реакції, негативний вплив якої провокує зниження рівня безпеки підприємства у конкретний фінансовий рік [47, с. 99].

Ключовою проблемою забезпечення необхідного рівня безпеки українських підприємств є не лише створення та адаптація системи

управління, а й складності зі своєчасним отриманням надійної повної інформації як основа для ухвалення управлінських рішень, адекватних ситуації.

Раннє виявлення процесів зміни рівня безпеки дозволяє впоратися з нестабільними, турбулентними ситуаціями експлуатаційного середовища отримати певний період часу для вироблення управлінського рішення. Інший аспект полягає в тому, що цей період необхідний для отримання, перевірки та узагальнення інформаційної основи для розробки рішення. Тобто необхідно виконати таке завдання: отримання сигналу про зміну впливу операційного середовища на формування інформаційної основи для розробки та реалізації суб'єктами безпеки захисних заходів [36, с. 374].

Загалом можна сказати, що якісний менеджмент стає сьогодні пріоритетом. Термін «антикризове управління» не надто поширений. Крім того, його зміст часто пов'язаний з антикризовим та адаптивним управлінням. Це пояснюється спрямованістю запобіжного управління, як і інших названих типів, на підтримку життєздатності підприємства та створення умов для запобігання посиленню негативного впливу ключових внутрішніх та зовнішніх загроз. Для уточнення сутності попереджувального управління та обґрунтування важливості його застосування щодо фінансової безпеки підприємства одночасно з адаптивним управлінням необхідно визначити сутність основного терміна – «випереджальний» [29, с. 45].

Термін «антиципація», що походить від латинського «anticipare» і перекладається як передбачення чи очікування, переважно зустрічається у довідковій літературі. Деякі відмінності, що формують загальне уявлення про сутність упереджувального управління, представлені в роботі, в якій звичайне тлумачення доповнено наступним: «...передчасна дія, яка враховує або передбачає подію, яка станеться пізніше; з нетерпінням чекаю; візуалізація майбутньої події; об'єкт чи форма, що забезпечує подальші явища». Підсумовуючи, можна стверджувати, що антиципація, а згодом і

попереджувальне управління, спрямовані на передбачення можливих змін із можливістю вчиняти дії, здатні вплинути на нормальний перебіг подій та розвиток ситуації. Тобто, на відміну від адаптивного управління, яке було орієнтоване на адаптацію системи управління до змін операційного середовища, попереджувальне управління спрямоване на передбачення можливого розвитку подій, прогнозування змін ситуації та застосування заходів, які б дозволили знизити негативні наслідки для підприємства як соціально-економічна система [20, с. 32].

Інформаційною основою адаптивного управління є зміна основних параметрів зовнішнього середовища та окремих показників фінансово-господарської діяльності підприємства. В рамках антикризового управління, то для оцінки кризових процесів використовується різні аспекти якісних та кількісних показників, а також економіко-математичні моделі, що дозволяють прогнозувати можливі наслідки реалізації антикризових заходів. Якщо зупинитися на предметах управління, всі три виду управління пов'язані з виконанням функціональних обов'язків співробітниками служби безпеки підприємства. При цьому організаційні аспекти вже враховують рівень залучення зовнішніх суб'єктів безпеки, а в умовах кризового управління – розробку та реалізацію ними антикризових програм. Інший аспект полягає в тому, що в кризовому управлінні задіяні всі рівні управлінської ієрархії, коли попереджувальне та адаптивне мають вирішальне значення для служби безпеки та спеціалізованих підрозділів, які формують необхідну інформаційну основу та забезпечують реалізацію відповідних захисних програм [47, с. 99].

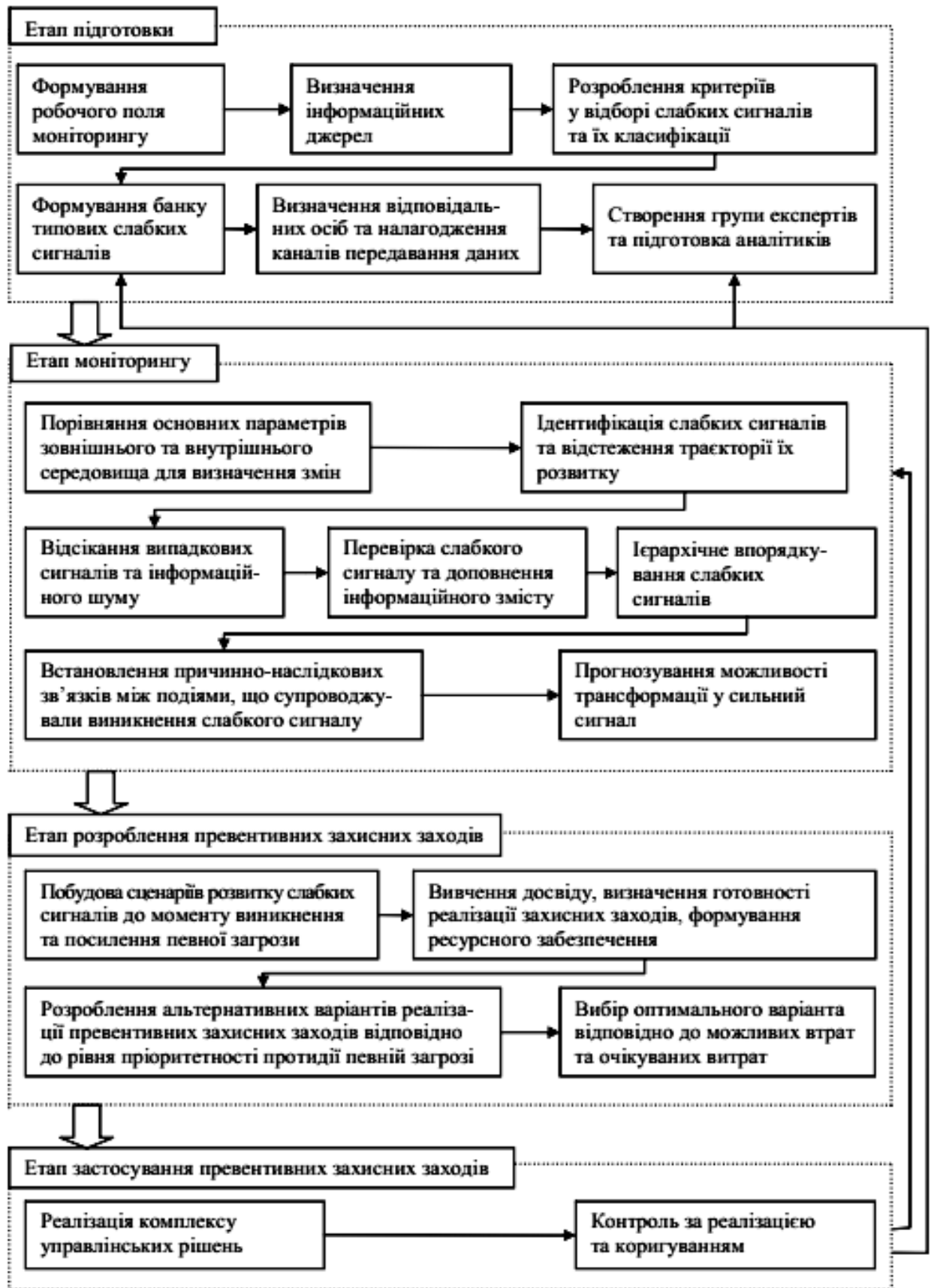

Рисунок 3.2 – Технологія антисипативного управління фінансовою безпекою підприємства [47]

Для збереження цілісності підприємства, як соціально-економічної системи, у сенсі підтримання необхідного рівня стійкості, стійкості, збалансованості та надійності вимагає своєчасного реагування на всі зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, які неможливі без гнучкості та адаптивності, основи з яких інтелектуалізація, тобто більш активне використання інтелектуального потенціалу для виявлення проблем, розробки та реалізації найбільш доцільних управлінських рішень. Ми розглядатимемо термін «інтелектуалізація» насамперед в управлінні фінансовою безпекою підприємства з позиції застосування творчого підходу до вирішення проблеми забезпечення фінансової безпеки через розвиток інтелектуального потенціалу в керованих та керуючих підсистемах. Варто зазначити, що у науковій літературі відсутні розробки з інтелектуалізації як управління фінансової безпеки підприємства, а й розгляду цього актуального напрямки загалом. Відповідно, для ясності формування авторського підходу вважаю доцільним розглянути основні положення, що стосуються генези сприйняття та застосування терміна «інтелектуалізація», уточнення термінів «інтелект», «інтелектуальний потенціал» та «інтелектуальний капітал» в управлінні фінансовою безпекою підприємства [31, с. 140].

Інтелектуалізація також передбачає не лише генерацію нових знань про можливі зміни рівня фінансової безпеки та варіанти дій щодо підтримки стабільності та стійкості функціонування, повернення до стану балансу та надійності при реалізації захисних заходів, а й розширення можливостей для їх використання суб'єктами безпеки за рахунок удосконалення організаційного забезпечення, підтримки ініціативи працівників профільних підрозділів, децентралізації у вирішенні окремих завдань. Методичні принципи повинні сприяти більш ефективному використанню інтелекту кожного співробітника профільних підрозділів, а також сукупного інтелекту за рахунок узгодженості особистих інтересів, спадковості традицій, передачі

досвіду та виваженої кадрової політики для зміцнення інтелектуального потенціалу [42, с. 120].

У визначенні автора інтелектуалізація представлена як процес, тобто йдеться не про миттєве досягнення певних результатів, а про систематичний, цілеспрямований, науково організований процес досягнення та підтримки необхідного рівня інтелектуалізації, що забезпечує досягнення поставити цілі у сфері фінансової безпеки підприємства. Ясність авторського розуміння сутності інтелектуалізації управління фінансовою безпекою вимагає принаймні короткого опису сутності процесів, які стали поштовхом до наукового розгляду інтелектуалізації взагалі, тобто йдеться про врахування сутності такого терміна, як постіндустріальне суспільство [55, с. 70].

Поглиблення інтеграції України у світовий європейський економічний простір вимагає розгляду цього аспекту відповідно до необхідності побудови системи орієнтирів для входження до групи високотехнологічних країн, а отже, і можливої зміни операційного середовища, що безпосередньо вплине на інтеграцію України у світовий економічний простір. Інші аргументи можна визначити так: теорія постіндустріального суспільства базується на відносинах у системі «людина–людина», максимально наближеною до процесу управління; основне джерело економічного зростання – це інтелектуальна праця, яка вимагає перегляду системи взаємодії працівника та підприємства, узгодження їх фінансових інтересів та протидії можливим загрозам; Творчі здібності співробітників стають активуючим елементом виробництва інноваційної продукції, що вимагає посилення прямих та зворотних зв'язків між керуючими та керованими підсистемами всередині підприємства та управління його фінансовою безпекою [61, с. 220].

3.2 Економічне обґрунтування доцільності розробки проєкту вдосконалення системи управління фінансовою безпекою

Важливість розробки та реалізації стратегії управління фінансовою безпекою підприємств потребує відповідного аналітичного та інформаційного забезпечення даного процесу, яке дозволить забезпечити управлінський персонал потрібною інформацією та похідними показниками для формування й реалізації управлінських рішень. Унаслідок використання сучасних методів аналізу господарської діяльності встановлено відсутність комплексних методів та окремих показників, що повною мірою дають змогу оцінити стан фінансової безпеки підприємства. Складність розробки методології аналізу стану фінансової безпеки пов'язана з такими факторами: складність розробки методології аналізу стану фінансової безпеки підприємства у зв'язку з багатовекторністю даного об'єкта та впливом значної кількості зовнішніх та внутрішніх факторів, а також їх синергетична взаємодія; відсутність формалізованих характеристик оцінки стану монетарної безпеки та їх критеріїв; відсутність інформаційного забезпечення оцінки стану фінансової безпеки та обмежений доступ зовнішніх користувачів до джерел інформації для аналітичних досліджень [47, с. 99].

Ефективність управління фінансовою безпекою підприємства залежить від ретельності організації захисних релігій, яким потрібна розробка управлінських рішень щодо впливу суб'єктів безпеки на об'єкти серед основних функціональних складових: бюджетної, грошової, інвестиційної, банківської, фондової, страхування та інновації. При цьому кожне управлінське рішення має базуватися відповідно до реального рівня чотирьох основних ключових управління фінансовою безпекою підприємства, такими можна вважати фінансову стійкість і стабільність, збалансованість та надійність, а його ефективність має оцінюватися. зміною цих домінант у тактичному та стратегічному вимірах. Загальну характеристику сутності

кожної з названих домінант ми представили у попередньому розділі наукового дослідження, проте формування методологічних засад управління фінансовою безпекою підприємства потребує деталізації, зокрема з погляду факторів, що впливають на кожну з них. домінанти, а також уточнення завдань суб'єктів безпеки для подальшої нейтралізації негативних змін та підтримки та посилення позитивних у комплексі. Доцільно зазначити, що цей тип завдань є новим у сфері забезпечення фінансової безпеки підприємства, оскільки йдеться не про загальні методологічні аспекти управління з мінімальним урахуванням специфіки фінансової діяльності, а про глибоке уточнення сутності основних процесів, що безпосередньо визначають зміст управління фінансовою безпекою підприємства [73, с. 350].

Економічний успіх підприємства залежить від таких критеріїв його фінансової безпеки: здатність підприємства повністю погасити всі свої зобов'язання; забезпечення фінансової незалежності з можливістю максимально ефективно використовувати наявні фінансові ресурси; підтримання життєздатності та забезпечення досягнення фінансових інтересів. Ознаки фінансової стійкості подано з урахуванням основних аспектів, сформованих у попередньому розділі та з урахуванням зв'язків з іншими домінантами, тобто фінансової стійкості, збалансованості й надійності [78, с. 125].

Економічний стан підприємства прямо залежить від його фінансової стійкості, яка є ключовим критерієм фінансової безпеки. Для забезпечення необхідного рівня фінансової стійкості підприємство має дотримуватися наступних принципів: принципу незалежності, який полягає у раціоналізації використання позикових коштів шляхом формування фінансових інструментів та важелів, які забезпечують певний рівень незалежності підприємства. у відносинах із кредиторами; принципу рентабельності, що полягає у підтримці адекватного рівня рентабельності, здатного забезпечити збільшення власного капіталу підприємства, за подальшого підвищення ефективності та досягнення

стратегічних цілей; принципу підтримки ліквідності, у сенсі забезпечення оптимального співвідношення залучених та власних оборотних активів; принципу динамічності, що полягає у забезпеченні достатньої швидкості оборотності власного та залученого капіталу на всіх етапах виробничого процесу підприємства [88, с. 9].

Можна виділити основні заходи забезпечення суб'єктів безпеки, що сприяють позитивному впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на фінансову стабільність: моніторинг рівня заборгованості підприємства; аналіз, контроль та підвищення рівня ліквідності активів підприємства; аналіз, контроль та підвищення рівня рентабельності підприємства; участь у управлінні запасами підприємства; прогнозування основних показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства; встановлення взаємовідносин з контрагентами і адаптація до змін на зовнішньому ринку та системи оподаткування [100, с. 230].

Фінансова безпека суб'єктів підприємництва вирішує низку економічних завдань: виявлення ризиків та пов'язаних з ними потенційних небезпек та загроз; визначення показників фінансової безпеки суб'єктів господарювання; запровадження системи діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки; оцінка та контроль ефективності системи касової безпеки; створення необхідних фінансових умов забезпечення стабільного зростання підприємства; створення умов для формування оптимального обсягу фінансових ресурсів із внутрішніх та зовнішніх джерел; підтримка фінансової стійкості та платоспроможності компанії протягом усього періоду діяльності; створення умов, які необхідні для забезпечення оптимального обсягу та рівня ефективності інвестицій; мінімізація фінансових ризиків підприємства; своєчасне запровадження сучасних управлінських технологій та інструментів їх підтримки у фінансову діяльність компанії; ефективне та швидке відновлення компанії після фінансової кризи та нейтралізація її наслідків [48, с. 12].

Одним із основних факторів організації фінансової безпеки підприємства є організація його управління. Під управлінням фінансовою безпекою підприємства розуміється свідомий, цілеспрямований вплив з боку суб'єктів управління підприємства та його системи безпеки на суб'єктів безпеки, яке здійснюється з метою спрямування їхніх дій для зниження рівня загроз та ризиків, а також запобігання небажаним результатам фінансової діяльності.

У процесі реалізації цілей управління фінансовою безпекою підприємства необхідно вирішити такі спільні завдання: вибір системи пріоритетів фінансових інтересів, які потребують захисту у діяльності підприємства; виявлення та прогнозування загроз (внутрішніх та зовнішніх), що зачіпають фінансові інтереси підприємств; розробка методів нейтралізації ключових загроз фінансовим інтересам підприємств [39, с. 127].

Процес управління фінансовою безпекою підприємств базується на певному механізмі. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства - це сукупність основних елементів, які впливають на процес розроблення та реалізації управлінських рішень, які забезпечують захист його фінансових інтересів від різних загроз.

Система інструментів управління фінансовою безпекою підприємства складається із договірних зобов'язань підприємства, які забезпечують механізм реалізації окремих управлінських рішень та закріплюють його фінансові відносини з контрагентами. До цієї системи входять: платіжні інструменти, депозитні та кредитні інструменти, інвестиційні інструменти, інструменти страхування. Ефективний механізм управління фінансовою безпекою підприємства дозволяє йому якоюсь мірою реалізовувати цілі і завдання, які стоять перед ним, сприяє ефективному захисту його фінансових інтересів від загроз внутрішнього і зовнішнього характеру [30, с. 96].

Рисунок 3.3 – Елементи управління фінансовою безпекою підприємства [64]

Однією із важливих складових механізму управління фінансовою безпекою підприємства є методи її аналізу та оцінки. Процес аналізу касової безпеки - це процес вивчення фінансового стану та основних результатів грошово-кредитної діяльності підприємства з метою визначення рівня захищеності його фінансових інтересів від небезпек та виявлення шляхів його поліпшення.

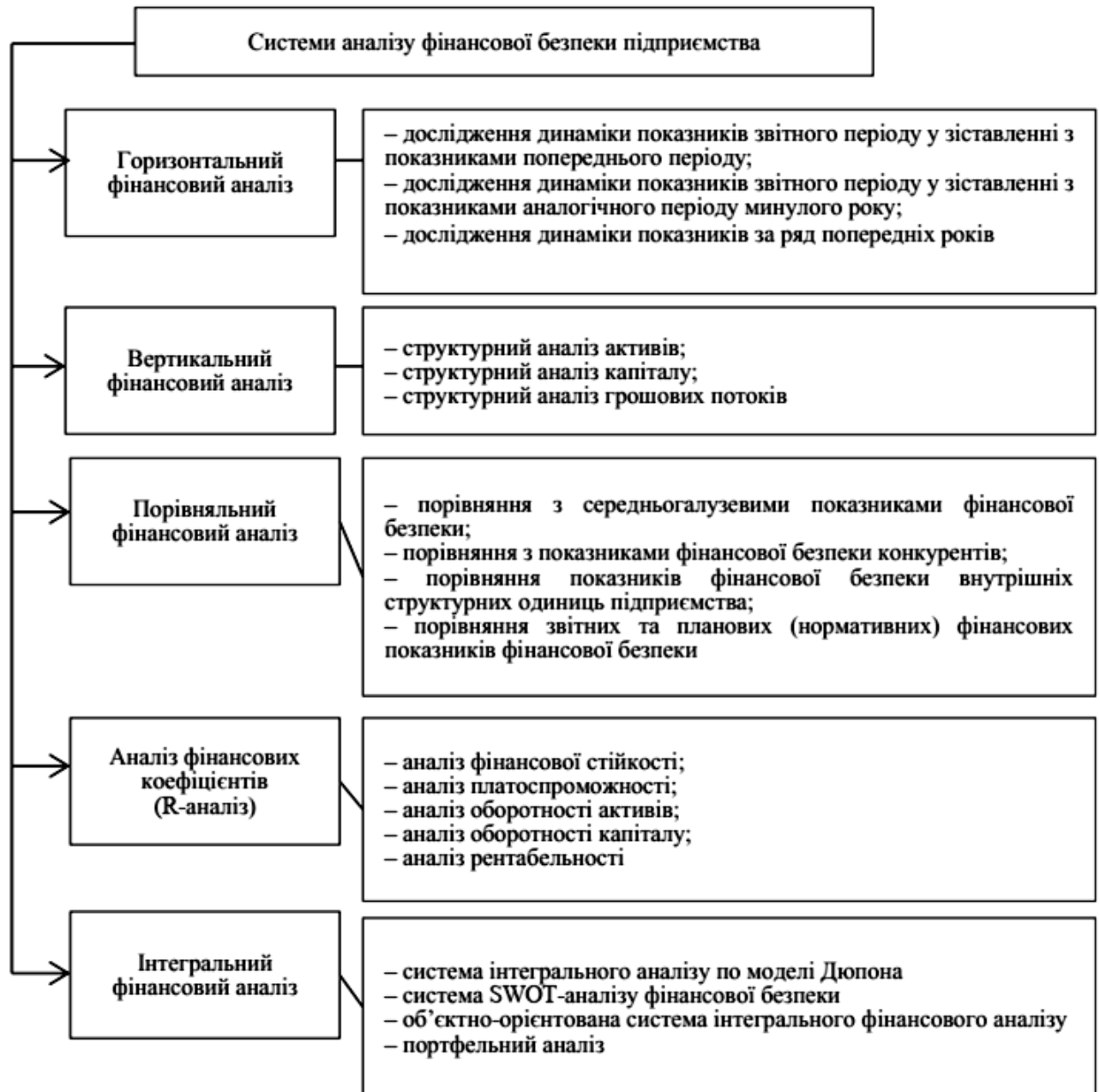

Рисунок 3.4 – Система аналізу фінансової безпеки на підприємстві [64]

Найчастіше комплексний фінансовий аналіз застосовується для оцінки фінансової безпеки підприємства, оскільки він дає змогу провести глибший фінансовий аналіз, оцінити основні напрями фінансової діяльності підприємства та агрегувати отримані дані на один показник. Оцінка фінансової безпеки компанії повинна: враховувати стратегічні цілі та завдання компанії; складаються з оцінки функціональних складових фінансової безпеки підприємства, які можуть мати різну пріоритетність, залежно від виду підприємницької діяльності; враховувати рівень захищеності потенціалу

підприємства; мати на увазі використання всіх видів ресурсів та можливостей, що гарантують їхнє найефективніше (економічно безпечне) використання; включати оцінку ймовірності економічних втрат [47, с. 128].

Удосконалення системи фінансової безпеки вимагає розвитку структури управління на підприємстві. Так, для впровадження на підприємстві системи фінансової безпеки необхідно створити робочу групу спеціалістів по формуванню стратегії фінансової безпеки та програми заходів по її виконанню. Найбільш оптимальним її складом буде поєднання власних кадрів, які мають загальне розуміння специфіки роботи цього підприємства в регіональній та галузевій інфраструктурі, функціональних особливостях управління фінансами, персоналом, технологіями, інформаційними потоками зі спеціалістами, залученими зі сторони, які мають профільну санаційну кваліфікацію та володіють методологією ефективного вирішення проблем за умов кризи та невизначеності. Найбільш підходящим статусом такої групи, на мою думку, є постійно діючий консультаційний орган при апараті управління суб'єкта господарювання. Обов'язковими критеріями відбору спеціалістів антикризового управління повинні бути: досвід практичної діяльності, характер освіти та соціально-психологічний стиль управління.

У кількісному складі консультаційного органу доцільно поєднати досвід фінансиста, який буде здійснювати збір та обробку інформації, двох спеціалістів з маркетингових та виробничих питань та одного фахівця з проблем антикризового управління, які братимуть участь у розробці антикризової програми. При необхідності та за наявних можливостей підприємства склад консультаційного органу може бути розширений. З одного боку, це може підвищити витрати на оплату праці залучених до роботи працівників та спеціалістів, але з іншого – може забезпечити більшу об'єктивність вироблених рішень.

Загальна послідовність реалізації системи фінансової безпеки має п'ять функціональних блоків роботи: три аналітичні (II, III, V) і два логічно-практичні (I та IV) (рис. 3.5).

Рисунок 3.5 – Загальна структурно-логічна схема функціонування системи фінансової безпеки на підприємстві [103]

Перший блок запропонованої структурно-логічної схеми функціонування системи фінансової безпеки передбачає збір інформації для проведення комплексної діагностики фінансової кризи. За досліджуваний період у визначеному інтервалі (поквартально або по півріччям, або по роках) збираються форми бухгалтерської і статистичної звітності, а саме: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість, звіт про основні показники діяльності підприємства. А також аналітичні дані щодо залежалих товарно-матеріальних цінностей, суми і терміну непогашення кредиторської заборгованості.

У другому блоці визначається доцільність проведення антикризових заходів шляхом:

1) прогнозування банкрутства підприємства на основі, виведених у другому розділі даної роботи, економіко-математичних моделей для визначення коефіцієнта автономії. За його величиною здійснюється вибір між двома альтернативами – відсутність чи наявність банкрутства – для уточнення мети діяльності підприємства – стає економічне зростання чи виживання.

2) діагностики фінансової кризи, а саме кількісної та якісної характеристики її параметрів. Перша передбачає постійний моніторинг кризових проявів, що дозволяє своєчасно ідентифікувати ранні прояви кризових процесів чи їх поглиблення. Такий моніторинг проводиться на підставі розробленої для кожного з видів фінансової кризи системи критеріїв оцінки глибини їх розвитку.

Якісна параметрична характеристика фінансової кризи передбачає:

– якісну оцінку взаємозв'язків факторів і зон їх ураження, яка проводиться з використанням переліку типових причинно-наслідкових зв'язків розвитку фінансової кризи;

- ідентифікацію глибини розвитку чи етапу локалізації фінансової кризи в залежності від її стадії та фази, визначених на підставі узагальнення висновків щодо глибини окремих видів кризових процесів з використанням;

- оцінку швидкості розвитку фінансової кризи графічним способом.

Третій блок передбачає формування антикризової програми шляхом:

- 1) вибору санаційної стратегії, яка залежить від етапу життєвого циклу підприємства;

- 2) визначення тактики поведінки підприємства у кризовому становищі за двома характеристиками: глибиною фінансової кризи та обраним видом санаційної стратегії;

- 3) формування індивідуального каталогу оздоровчих заходів залежно від обраної тактики з урахуванням першопричин виникнення кризи. Для цього необхідно, по-перше, за визначеними видами фінансової кризи із застосуванням уточненого переліку типових причинно-наслідкових зв'язків виявити кризові чинники. По-друге, сформуванню набір адекватних заходів щодо подолання фінансової кризи.

Четвертий блок включає в себе впровадження розробленої антикризової програми, що переважно має управлінський характер. Цей процес здійснюється шляхом прийняття управлінських рішень з метою усунення (попередження) фінансової кризи на підприємстві. Для цього групою спеціалістів, яка підготувала антикризові заходи, визначаються виконавці, дотримуючись принципу відповідності їхнього кваліфікаційного рівня складності та компетентності необхідних для виконання поставлених перед ними завдань. Також передбачаються джерела фінансування для забезпечення виконання цих завдань.

П'ятий блок механізму впровадження системи фінансової безпеки на підприємстві включає наступні етапи:

перевірка ефективності впровадження антикризових заходів за допомогою повернення до кількісної параметричної характеристики фінансової кризи в другому блоці. Мета полягає в ідентифікації стадій окремих кризових процесів та характеристик загального розвитку фінансової кризи;

– перевірка ефективності функціонування системи фінансової безпеки підприємства через повторне прогнозування банкрутства. У випадку несприятливого прогнозу підприємству буде необхідно оновити або відкоригувати антикризову програму з урахуванням нововиявлених обставин. У випадку позитивного висновку щодо фінансового стану підприємства на перспективу, оцінка ймовірності банкрутства рекомендується як профілактичний засіб.

За змістом механізм впровадження системи фінансової безпеки являє собою комплексом організаційних, інформаційних, методичних та управлінських процедур, які призначені для створення дієвої антикризової програми, яка відповідає інтересам як самого підприємства, так і безпосереднього оточення. Варто підкреслити тісний взаємозв'язок між блоками механізму впровадження системи: кожен наступний - логічне продовження в дослідженнях попереднього. Як результат досягається найбільш повне вивчення кризової ситуації та особливостей реагування на неї. Гнучкість системи фінансової безпеки свідчить про високий рівень її адаптивності, а циклічний характер забезпечує мобільність і безперервність процесу її функціонування.

3.3 Прогнозування економічних результатів діяльності підприємства за умов практичної реалізації запропонованого проєкту

Як бачимо, сьогодні фінансова безпека підприємства визначається як міра просторової та часової гармонізації економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних із ним суб'єктів зовнішнього середовища, які діють за

межами підприємства. Таке розуміння фінансової безпеки підприємства не суперечить спробі дати визначення цього поняття, оскільки, як і всі ці спроби, воно виходить із визнання значного, принаймі, вирішального впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємства. Головною відмінністю запропонованого розуміння фінансової безпеки підприємства є визнання неможливості повного захисту діяльності підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища у зв'язку з тим, що підприємство функціонує в цьому зовнішньому середовищі та здійснює діяльність поза ним.

Важливо, щоб підприємство розглядало технічні та управлінські інновації, що комплексно впливають на всю його діяльність. Підприємство може прийняти ці інновації до впровадження, а може проігнорувати їх, але необхідність аналізу нововведень продиктовано низкою об'єктивних причин. У результаті інноваційних процесів з'являються нові методи управління та методи виробництва. Це об'єктивно зумовлює необхідність активного занурення підприємств у інноваційні процеси, критичного аналізу управлінцями можливих засобів та методів виробництва однотипної продукції. Але це лише один бік питання. Другий – різноманітність форм організації виробництва та праці, способів підвищення ефективності виробництва. Необхідність обліку інновацій як у сфері технології виробництва, так і у сфері організації виробництва та управління обумовлена як мінімум двома причинами, а саме можливістю знизити витрати виробництва та цим збільшити прибуток.

Релізація запропонованої моделі забезпечить фінансової безпеки підприємства створить умови для досягнення максимальних значень таких показників: коефіцієнт покриття, коефіцієнт автономії, рівень фінансового важеля, коефіцієнт покриття відсоткової заборгованості, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, середньозважена вартість капіталу, розвиток компанії. показник, показники диверсифікації, темпи зростання прибутку, обсяг продажу, активи, співвідношення оборотності дебіторську та

кредиторську заборгованість та інших. Показниками оцінки є: надлишок чи брак власних оборотних засобів, необхідні формування резервів і покриття витрат, що з господарської діяльністю підприємства. підприємство; надлишок чи нестачу власних оборотних коштів, а також середньорічних та довгострокових кредитів та авансів; надлишок чи брак загальної суми оборотних коштів [83, с. 90].

Забезпечення фінансової безпеки є одним із пріоритетних завдань керівництва компанії. Досягнення високого рівня фінансової безпеки підприємства є інтегральним показником, оскільки на нього впливають усі фактори підприємницької діяльності, тобто, залежить від інших складових економічної безпеки підприємства. Недосконалість фінансового ринку, законодавчої бази та специфіка функціонування української економіки ще більше ускладнюють проблеми забезпечення фінансової безпеки та виділяють її як важливу складову в системі економічної безпеки підприємства [92, с. 75].

Важливо запропонувати розрахунок прогнозу основних показників діяльності підприємства (обсяг виробництва, прибуток, рентабельність, зміна ціни тощо) та їх реалізації.

Основними методами прогнозування є: методи екстраполяції тенденції по одному часовому ряду), прості методи екстраполяції тенденції та складні методи екстраполяції тенденції) та експертні методи прогнозування.

При прогнозуванні методами екстраполяції тенденції виходять із інерційності явища (процесів), тобто із передумов, що тенденції і закономірності, які склалися у «передісторії» (минулому), будуть з високою імовірністю незмінно або з невеликим змінами діяти і в прогнозованому періоді. До простих методів екстраполяції тенденції можна віднести: екстраполяція на основі аналітичних показників рядів динаміки, екстраполяція на основі індексу сезонності, екстраполяція на основі плинної середньої. Екстраполяція на основі аналітичних показників рядів динаміки. Динамічним

рядом (рядом динаміки) називається послідовність показників, які характеризують зміну явища (процесу, об'єкта) у часі.

Будь-який динамічний ряд складається з окремих рівнів, які у числовому виразі характеризують розвиток досліджуваного процесу в часі: $y_1, y_2, y_3, y_4, \dots, y_n$. де y_1 – початкове значення рівня динамічного ряду; y_n – останнє значення рівня динамічного ряду; y_i – будь-яке значення рівня динамічного ряду; n – кількість елементів динамічного ряду (періодів передісторії).

Розробка політики забезпечення фінансової безпеки включає в себе наступні основні етапи.

1. Аналіз грошових активів підприємства в попередньому періоді. Основна мета такого аналізу – це оцінка суми і рівня середнього залишку грошових коштів з позиції забезпечення платоспроможності підприємства і також виявлення ефективності їх використання.

На першому етапі аналізу оцінюється ступінь участі грошових коштів в оборотному капіталі та його динаміка. Оцінка здійснюється на основі визначення коефіцієнта участі грошових активів в оборотному капіталі (КУГА), який розраховується за наступною формулою:

$$КУГА = \frac{СЗСГА}{ССОА}, \quad (3.1)$$

де *СЗСГА* – середній залишок сукупних грошових активів підприємства;

ССОА – середня сума оборотних активів підприємства.

2020 р.: КУГА = 0,06 (грн);

2021 р.: КУГА = 0,12 (грн);

2022 р.: КУГА = 0,10 (грн);

Розрахований показник показав, що в 2020 р. на кожну гривню оборотних активів підприємства припадало 0,06 грн. залишку сукупних грошових активів підприємства, у 2021 р. залишок грошових активів збільшився в двічі і на кожну гривню оборотних активів підприємства припадало 0,12 грн. залишку сукупних грошових активів, а в 2022 р. – 0,10 грн.

На другому етапі аналізу визначають середній період обороту та кількість оборотів грошових активів. Даний аналіз проводиться для характеристики ролі грошових активів в загальній тривалості операційного циклу підприємства.

Середній період обороту грошових активів розраховується за наступною формулою:

$$\text{СПО} = \frac{B \times T}{P}, \quad (3.2)$$

де B – середня вартість оборотних активів;

T - тривалість періоду, за який обчислюється оборотність (днів);

P – обсяг реалізованої продукції.

2020 р.: СПО = 3 (дні);

2021 р.: СПО = 6 (днів);

2022 р.: СПО = 5 (днів).

Отже, розраховані показники свідчать про те, що в 2020 р. середній залишок грошових активів трансформувався в обсяги чистого доходу за 3 дні, в 2021 р. – за 6 днів, а в 2022 р. – за 5 днів.

Розрахуємо кількість оборотів середнього залишку грошових активів за наступною формулою:

$$\text{КОГА} = \frac{\text{ЗОГА}}{\text{СЗСГА}}, \quad (3.3)$$

де ЗОГА – загальний обсяг грошових активів;

СЗСГА – середній залишок сукупних грошових активів підприємства в аналізованому періоді.

2020 р.: КОГА = 107 (об.);

2021 р.: КОГА = 80 (об.);

2022 р.: КОГА = 85 (об.).

Цей показник вказує на те, як ефективно компанія використовує свої грошові активи для здійснення операцій та генерації обороту. Він відображає,

скільки разів грошові активи компанії обертаються за певний період, зазвичай вимірюючи оборот за реалізацію продукції.

Отже, у 2020 р. середній залишок грошових активів зробив 107 оборотів – висока оборотність грошових активів вказує на ефективне управління грошовими ресурсами компанії., у 2021 р. – 80 оборотів, а в 2022 р. – 85 оборотів, що може вказувати на те, що компанія може мати проблеми з управлінням грошовими ресурсами або недостатньо швидко використовує свої грошові активи для генерації прибутку.

2. Оптимізація середнього залишку грошових активів підприємства. Така оптимізація забезпечується шляхом розрахунку необхідного розміру окремих видів цього залишку в наступному періоді.

Потреба в операційному залишку грошових коштів характеризує мінімально необхідну їх суму, необхідну для здійснення поточної фінансової діяльності. Для розрахунку планової суми операційного залишку грошових коштів використовується наступна формула:

$$\text{ПСОЗГА} = \frac{\text{ПОГО}}{\text{КОСЗГА}}, \quad (3.4)$$

де *ПОГО* – планований обсяг грошового обороту (суми витрачання грошових коштів) від операційної діяльності підприємства;

КОСЗГА – кількість оборотів середнього залишку грошових активів у плановому періоді.

Отже, планова сума операційного залишку грошових коштів у 2023 році =58,03 (тис. грн.).

На основі розрахованої суми їхнього операційного залишку і коефіцієнту нерівномірності (коефіцієнту варіації) надходження грошових коштів на підприємство за окремими місяцями попереднього року, визначається потреба у страховому (резервному) залишку грошових активів.

Для розрахунку планової суми страхового залишку грошових активів можна використати наступну формулу:

$$\text{ГКС} = \text{ГКО} \times \text{КВНГК}, \quad (3.5)$$

де *КВНГК* – коефіцієнт варіації надходження грошових коштів на підприємство у звітному періоді.

Розрахуємо планову суму страхового залишку грошових коштів на 2018 рік:

$$\text{ГКС} = 58,03 \times 1,05 = 60,93 \text{ (тис. грн.)}.$$

Потреба в компенсаційному залишку грошових активів планується в розмірі, що визначений договором про банківське обслуговування. Якщо договір такої вимоги не містить, цей вид залишку грошових активів на підприємстві не планується.

Потреба в інвестиційному залишку грошових активів планують виходячи з фінансових можливостей підприємства лише після того, як повністю забезпечена потреба в інших видах залишків грошових активів.

Загальний розмір середнього залишку грошових активів визначається шляхом підсумовування розрахованої потреби по окремих видах:

- середня сума операційного залишку грошових активів;
- середня сума страхового залишку грошових активів;
- середня сума компенсаційного залишку грошових активів;
- середня сума інвестиційного залишку грошових активів;

$$2023 \text{ р.: } = 58,03 + 60,93 + 320,0 + 456,2 = 895,16 \text{ (тис. грн.)}.$$

Розрахунки свідчать, що плановий загальний розмір залишку грошових активів на 2023 р. повинен складати 895,16 тис. грн.

3. Диференціація середнього залишку грошових активів у розрізі національної та іноземної валюти. Таку диференціацію слід застосовувати оскільки підприємство веде зовнішньоекономічну діяльність. Мета такої диференціації полягає в тому, щоб із загальної оптимізованої потреби в грошових активах виділити валютну їх частину для того, щоб забезпечити формування необхідних підприємству валютних фондів.

4. Вибір дієвих форм регулювання середнього залишку грошових активів. Таке регулювання проводиться з метою забезпечення постійної платоспроможності підприємства і також з метою зменшення розрахункової максимальної та середньої потреби в залишках грошових активів.

Основним методом регулювання середнього залишку грошових активів є корекція потоку майбутніх платежів (перенесення терміну окремих платежів із попереднім узгодженням з контрагентами).

5. Побудова ефективних систем контролю за грошовими активами підприємства. Об'єктом такого контролю є сукупний рівень залишку грошових активів, що забезпечують поточну платоспроможність підприємства, а також рівень ефективності сформованого портфеля короткострокових фінансових вкладень підприємства.

За результатами проведеного аналізу повинна бути розроблена програма і складений план по підвищенню фінансової стійкості даного підприємства з метою покращення його платоспроможності шляхом комплексного використання внутрішніх і зовнішніх резервів.

Запропонована модель дає змогу підтримувати стан безпеки підприємства та передбачає отримання впевненості у безперервності його господарської діяльності, що можливо при раціональному управлінні активами підприємства та джерелами фінансування. Для забезпечення безпечного функціонування суб'єктів господарювання необхідно сформувати програму раціонального та ефективного використання наявних ресурсів на основі оптимізації структури капіталу.

Підприємницька діяльність нерозривно пов'язана з ризиками, уміле управління якими визначає величину одержуваного ефекту та загальну ефективність. Тому необхідною умовою забезпечення фінансової безпеки підприємства є управління фінансовими ризиками, що дозволяє уникнути прийняття неадекватних управлінських рішень, а у разі, коли ризикових подій

уникнути неможливо, мінімізувати негативні наслідки реалізації ризику [22, с. 9].

Релізація запропонованої моделі забезпечить створить необхідні передумови для досягнення таких критеріїв фінансової безпеки, як: системна діяльність та наявність певного набору елементів, які забезпечують функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства; орієнтація на фінансову стабільність та досягнення довготривалого економічного успіху; здатність швидко адаптуватися до динамічних змін зовнішнього та внутрішнього середовища; здатність своєчасно запобігати та/або ефективно долати негативний вплив загроз, забезпечуючи при цьому розвиток підприємства; наявність системи постійного моніторингу реальних та потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру фінансової безпеки підприємства; оптимізація витрат на забезпечення фінансової безпеки підприємства (витрати на запобігання та/або подолання загрози повинні бути адекватні її рівню та обсягу).

У запропонованій моделі економічної безпеки ці принципи взаємопов'язані, тому недотримання будь-якого їх негативно позначиться на ефективності механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. Метод управління виступає способом забезпечення фінансової безпеки підприємства та передбачає наявність інструменту управління фінансовою безпекою. Таким інструментом можуть бути певні фінансові технології, які безпосередньо використовуються під час реалізації методу. Сукупність ефективних методів управління дозволяє реалізувати процес управління. Організаційна структура є основою будь-якої системи управління, завдяки якій управлінський персонал реалізує свої функції.

Впровадження нових модульних зерносховищ

Для диверсифікації продукції ПП «ЛубниМаш» потрібно ввести у продаж нові модульні зерносховища, які будуть користуватися попитом у

малого і середнього бізнесу. На мою, думку, це дуже актуально для України особливо в умовах війни.

Згідно з прогнозом Української зернової асоціації, аграрії в цьому сезоні можуть отримати приблизно 81 млн т урожаю зернових. На жаль, російська окупація морських шляхів і українські оборонні міни заважають повноцінному експортуванню сільськогосподарської продукції. Залізничними шляхами, автодорогами і річками можна відправляти менш ніж 2 млн т на місяць. П'яту частину українських елеваторів пошкоджено російськими ракетами або вони знаходяться під російською окупацією.

Я вважаю, що запуск продажу нових модульних зерносховищ, зможе не лише допомогти вирішити проблему аграріїв щодо зберігання зерна, а й збільшити прибутковість досліджуваного підприємства у розрізі його фінансової безпеки, на фоні ажіотажного попиту на мобільні варіанти зберігання зерна.

Технологія зберігання зерна в модульних зерносховищах уже довгий час успішно використовується в Америці та Канаді. Це надійна, зручна і відносно недорога технологія довготривалого зберігання зерна у порівнянні з елеваторами та сушками.

Такі модульні зерносховища складають з трьох компонентів: оцинкованої перфорованої підпірної стінки, тентового укриття та системи аерації, вони можуть бути у двох варіаціях: овальна та кругла. За потужністю можуть зберігати обсяг зерна від 100 до 10 000 т., а тривалість зберігання зерна в зерносховищах може сягати до 9 місяців. Для монтажу модульного зерносховища потрібно 1-3 дні та 3-4 людини в залежності від розмірів зерносховища.

На підготовчому етапі до будівництва таких зерносховищ є очевидні переваги.

У нинішній ситуації в Україні головна перевага таких сховищ у швидкості установки. Інші переваги: не потрібен проект; конструкція не має

фундаменту і встановлюється на підготовлений ґрунт. Кріплення за допомогою анкерів, або арматури, тому і немає вимог щодо проектування. Модульні зерносховища відносяться до «тимчасових споруд», тому оформлення дозвільної документації не потребують.

Для розміщення зерносховища підійде будь-яка рівна поверхня. Звичайно, найкращим варіантом буде заасфальтований або забетонований майданчик, але глиняний настил – теж непогане рішення. Для додаткової гідроізоляції майданчик можна застелити поліетиленовою плівкою. На підготовленому майданчику встановлюють стінові панелі і скручують їх болтами. Далі встановлюються повітропроводи та вентилятори. Вентилятори і систему аерації спеціально розробляють для кожного сховища, щоб забезпечити достатній потік повітря. Повітря, що проходить крізь зернову масу, збирається у перфорованих трубах, розміщених усередині під зерном, і виводиться назовні витяжними вентиляторами. Монтаж може зайняти від 2 до 5 днів – у залежності від обсягу модульного зерносховища.

Для запровадження продажу нових модульних зерносховищ з потужністю від 200 до 1000 тон підприємству необхідно:

Інвестиції у розмірі 4 000 000 грн

Матеріали:

- лист перфорований нержавіючий – 4000 грн/шт,
- тентове укриття – 400 грн/м²,
- витратний матеріал - 50 грн/м²
- системи аерації: аератор та термошуп (який повинна забезпечити потік повітря не менше ніж 3.2 м³/год на тону зберігання зерна) - 21 000 грн та 26 000 грн для одного зерносховища в залежності від величини зерносховища.

Інші витрати (витрати на оплату праці працівникам, перевезення і установка матеріалів, інше) – 180 грн/тонна.

В результаті обрахунків собівартість зерносховища виходить – 600 грн/тонна зберігання.

Середня ціна продажу по Україні схожих зерносховищ коливається в межах від 900 до 1300 грн за тонну.

Пропонована ціна продажу – 1000 грн/тонна.

Для того, щоб оцінити результати впровадження проєкту «Модульних зерносховищ» для ПП «Лубнимаш» розрахую наступні показники:

Далі розрахуємо показник: чистої приведеної вартості за формулою (3.6):

$$NPV = -C_0 + \sum \frac{C_n}{(1+r)^n}, \quad (3.6)$$

де C_0 – величина інвестицій, грош. од.;

C_n – грошовий потік, грош. од.;

r – ставка відсотку, %;

n – кількість років.

$NPV = 1\,734\,650$

Показник внутрішньої норми дохідності $IRR = 64,93$, який розраховувався за наступною формулою:

$$NPV_{IRR} = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+IRR)^n} - IC = 0, \quad (3.7)$$

Індекс дохідності $PI = 1,7$, для розрахунку застосовувалась наступна формула:

$$PI = \frac{\sum \frac{C_n}{(1+r)^n}}{|-C_0|}, \quad (3.8)$$

Термін окупності – 1,9 роки, розраховувався за наступною формулою:

$To = I / ЧП$, де To – термін окупності; I – величина інвестицій; $ЧП$ – чистий річний прибуток.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що впровадження нового продукту – модульних зерносховищ, збільшить прибутковість досліджуваного підприємства у розрізі його фінансової безпеки, на фоні ажіотажного попиту на мобільні варіанти зберігання зерна, через його відносно низьку вартість у порівнянні з елеваторами і сушками.

Таблиця 3.1 – Розрахунок прогнозних результатів впровадження запропонованих заходів для ПП «Лубнимаш»

Показники	План		Пропозиції	
	2023 р.	2024р.	2023р.	2024р.
1. Виручка від продажу продукції, тис. грн	645 876	684 689	666 387	708 250
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	536 014	565 642	552 642	580 452
3. Валовий прибуток, тис. грн	109 862	119 047	113 745	127 798
4. Змінні витрати, тис. грн	18 763	20 263	19 050	20 578
5. Маржинальний прибуток, тис. грн	91 099	98 784	94 695	107 220
6. Постійні витрати, тис. грн	8 984	9 547	9 300	9 900
7. Операційний прибуток, тис. грн	82 115	89 237	85 395	97 320
8. Чистий прибуток тис. грн	67 334	73 174	70 024	79 802
9. Рентабельність продажу, %	10,43%	10,69%	10,51%	11,27%
10. Точка беззбитковості, тис. грн	63 695	66 172	65 446	65 395
11. Запас фінансової міцності, тис. грн	59,16%	60,34%	60,18%	60,77%

Джерело: розроблено автором

Аналізуючи таблицю 3.1, можна зробити висновок, що після впровадження всіх запропонованих мною заходів для ПП «Лубнимаш» загальною тенденцією буде позитивний ріст основних фінансових показників підприємства. Зростання виручки та прибутковості, а також збільшення запасу фінансової міцності які і свідчать про успішне фінансове управління та ефективність бізнес-процесів.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи весь викладений матеріал щодо сутності фінансової безпеки підприємства, можу зробити висновок, що під цим поняттям доцільно розуміти здатність/можливість підприємства самостійно розробляти та реалізовувати фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії і враховуючи невизначеність та конкурентність середовища. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва є важливою складовою економічної безпеки, оскільки свідчить про здатність суб'єкта господарювання ефективно та стабільно здійснювати свою фінансово-господарську діяльність протягом невизначеного періоду часу за рахунок використання комплексу взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, спрямованих на оптимізацію використання фінансових ресурсів та нівелювання впливу ризиків внутрішнього й зовнішнього середовища.

Одним із основних факторів організації фінансової безпеки підприємства є організація його управління. Під управлінням фінансовою безпекою підприємства розуміється свідомий, цілеспрямований вплив з боку суб'єктів управління підприємства та його системи безпеки на суб'єктів безпеки, що здійснюється з метою спрямування їх дій на зниження рівня загроз та ризиків, а також запобігання небажаним результатам фінансової діяльності. Ефективно організована система управління фінансовою безпекою дозволить реалізувати усі завдання, покладені на неї. Важливою складовою механізму управління фінансовою безпекою підприємства є методи її аналізу та оцінки. Найчастіше комплексний фінансовий аналіз застосовується для оцінки фінансової безпеки підприємства, оскільки він дозволяє провести глибший фінансовий аналіз, оцінити основні напрями фінансової діяльності підприємства та агрегувати отримані дані на один показник.

Отже, головними умовами забезпечення ефективного функціонування підприємства є адекватна оцінка та управління фінансовими ризиками і

адаптація до змін ринкових умов, тобто формування та функціонування комплексної системи фінансової безпеки на підприємстві.

Узагальнюючи сутність фінансової безпеки підприємства, можна стверджувати, що вона визначається фінансовим станом, при якому підприємство здатне протистояти існуючим та потенційним загрозам за допомогою ефективного управління фінансами для забезпечення розвитку економічної діяльності підприємства. Для забезпечення фінансової безпеки підприємства в сучасному економічному середовищі загрози слід класифікувати відповідно до місця і джерела виникнення, сфери походження, можливості реалізації, тривалості дії і ступеня серйозності. Така ідентифікація необхідна для прийняття ефективних рішень щодо нейтралізації негативного впливу фінансовий стан і стійкість економічного розвитку підприємства.

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки є одним із пріоритетних завдань керівництва підприємства. Досягнення високого рівня фінансової безпеки підприємства є інтегральним показником, оскільки на нього впливають усі фактори підприємницької діяльності. Цей показник також залежить від інших складових економічної безпеки підприємства. Недосконалість фінансового ринку, законодавчої бази та специфіка функціонування української економіки в умовах війни ще більше ускладнюють проблеми забезпечення фінансової безпеки та виділяють її як важливу складову в системі економічної безпеки підприємства.

У нестабільній економічній ситуації в країні виникають постійні зміни попиту та пропозиції, конкуренція між виробниками. Ці чинники впливають на стратегію і тактику розвитку суб'єктів господарювання та їхній фінансовий стан. Для збереження позицій на товарному ринку підприємства повинні постійно діагностувати стан внутрішнього та зовнішнього середовища, оцінювати рівень фінансової стійкості і планувати рівень фінансової безпеки.

Типологія факторів впливу дає змогу виявляти ризики та загрози, що виникають із зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності та

своєчасно й ефективно реагувати на них, що, у свою чергу, зміцнює фінансову безпеку підприємства. Загалом сучасне підприємство має управляти фінансовими ризиками, що виникають через різні дестабілізуючі фактори. Для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві та можливості передбачати ризики, на підприємстві має існувати система управління фінансовою безпекою компанії.

Досліджуване ПП «ЛУБНИМАШ» має понад 130-річну історію і на сьогоднішній день вважається одним з провідних підприємств України з проектування та виготовлення елеваторного обладнання. Його продукція поєднує в собі високу якість, абсолютну надійність і максимальну безпеку.

ПП «ЛУБНИМАШ» (PRIVAT ENTERPRISE LUBNYMASH (PE LUBNYMASH)), код ЄДРПО 37504303. Основні види діяльності: 28.22 Виробництво підіймального та вантажно-розвантажувального устаткування; інші: 25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій; 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля; 49.41 Вантажний автомобільний транспорт.

Для визначення оптимальної частки власного капіталу у загальній структурі капіталу в роботі розрахована оптимальна структура капіталу за двома критеріями: 1) максимізація рівня прибутковості власного капіталу; 2) мінімізація середньозваженої вартості капіталу. Визначено, що оптимальна частка власного капіталу підприємства становить 85%, із них реальна частка власного капіталу підприємства становить 46%. Тому я вважаю, що підприємству для посилення фінансової безпеки доцільно:

- 1) збільшувати частку власного капіталу шляхом збільшення статутного капіталу в процесі своєї діяльності з метою випуску акцій існуючої номінальної вартості;
- 2) здійснювати обмін корпоративних облігацій на акції;
- 3) збільшувати номінальну вартість існуючої кількості акцій;
- 4) формувати резервний капітал із чистого прибутку підприємства;

5) розробити єдину методологію аналізу фінансового стану.

Таким чином, проведене дослідження уможливлює висновок, що розробка концепції управління фінансовою безпекою значно полегшує розуміння та реалізацію процесу забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, оскільки дає уявлення про послідовність такого процесу. Основним етапом концепції управління фінансовою безпекою підприємства має стати побудова адекватного механізму управління фінансовою безпекою підприємства, орієнтованого на своєчасне виявлення та запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечення захисту фінансової безпеки підприємства.

Враховуючи вищевикладене, є актуальними подальші наукові дослідження, спрямовані на удосконалення концептуальних засад управління фінансовою безпекою підприємства з метою чіткого розуміння проблем забезпечення фінансової безпеки підприємств у сучасних умовах ведення бізнесу. Також актуальною є розробка ефективного механізму управління фінансовою безпекою у вигляді збалансованої взаємодії її основних компонентів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 1 (91). С. 98-103.
2. Аксентюк М. М. Контролінгове забезпечення стратегії розвитку підприємства. *Економіка та держава*. 2008. № 7. С. 40-42.
3. Андрущенко І. Є., Касьян О. С. Бюджетування, як технологія стратегічного фінансового управління. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2014. Вип. 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3611>
4. Антикризове фінансове управління підприємством: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 208 с.
5. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні Проблеми Економіки*. 2009. № 1 (91). С. 98-103.
6. Афанасьєва, О. Б. Методологічне підґрунтя реалізації системного підходу до антикризового управління. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка»*. 2009. № 1. С. 138-144.
7. Байцим В. Ф. Ефективність державного регулювання економіки регіону. *Вісн. ХАРИ НАДУ*. 2007. № 1. С. 99-106.
8. Банера Н.П. Антикризове управління як один із шляхів виходу із фінансової кризи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 266-269.
9. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління / за ред. О. В. Мозенкова. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. 272 с.
10. Беседін В. Ф. Логіка стратегічного планування. *Економіка та держава*. 2010. № 10. С. 288-292.

11. Беляєва Г.Є. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. № 265. С. 17-20.
12. Білик М.Д. Фінансове планування на підприємстві в сучасних умовах. *Фінанси України*. 2007. № 4. С.133-141.
13. Білоус О. В. Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму. *Економічний часопис*. 2008. № 21. С. 3.
14. Бланк И. А. Управління фінансовою безпекою підприємства. К.: Ника-Центр, 2004. 776 с.
15. Борзенко В. І. Антикризове управління: навч. посібник. Х.: Вид-во Іванченка, 2016. 232 с.
16. Бурій С. А. Антикризове управління та управлінські рішення проблеми підприємств малого бізнесу: монографія. Хмельницький : ТОВ «Тріада-М», 2006. 93 с.
17. Вакульчик О. Б. Визначення зон економічного ризику на основі аналізу показників економічної безпеки підприємства. *Економіст*. 2009. №8. С. 41.
18. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. Посібник. Київ : ЦУЛ, 2003. 504 с.
19. Гайдук С. В. Модель відновлення платоспроможності підприємств. Харків : Екограф, 2004. 35 с.
20. Геєць, В. М., Барановський, О. І. Кризові явища у світовій економіці та антикризова політика України. К.: Веселка, 2002. 76 с.
21. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст*. 2003. № 8. С. 65-67
22. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук:

- спец.08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / К. С. Горячева. К. : НАУ, 2006. 17 с.
23. Гринчуцький В. І., Ляхович Л. А. Антикризове фінансове управління підприємством в сучасних умовах господарювання. *Інноваційна економіка*. 2011. № 3. С. 28–33.
 24. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]; К.: Правова єдність, 2009. 544 с.
 25. Єрмошенко М. М. Засади стратегічного планування фінансової безпеки держави. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. Т. 6. 2002. С. 19-24.
 26. Загорельська Т. Ю. До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві. *Вісник ДНУ. Сер. В: Економіка і право*. Вип.2. 2009. С. 243-247.
 27. Іванова М.І. Впровадження антикризового управління на промислових підприємствах. *Держава та регіони*. 2011. № 2. С. 142-145.
 28. Іванюта С. М. Антикризіві заходи в підприємствах АПК: [монографія]. Полтава : ПДАА, 2003. 294 с.
 29. Іванюта С.М. Антикризове управління. К.: ЦУЛ, 2007. 288 с.
 30. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
 31. Іонін Є., Безпалова А. Фінансове планування в умовах антикризового менеджменту. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2011. Вип. 16. С. 139-144.
 32. Калінос Г. І. Необхідність і економічна сутність антикризового управління підприємством. *Наука й економіка*. 2009. № 2. С. 212-215.
 33. Камнева А. В. Дослідження існуючих інструментів та моделей антикризового управління на підприємстві. *Економіка та управління*

- підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики.* 2014. № 4 (28). С. 15–26.
34. Коваленко О.В. Деякі аспекти сучасного антикризового управління промисловими підприємствами. *Економіка та управління.* 2013. № 4. С. 41-46.
 35. Козаченко Г. В. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості. [монографія]. К.: Лібра, 2003. 328 с.
 36. Колісник М.В., Балик У.О. Бюджетування як шлях до ефективного управління. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2015. Вип. 7. С. 372–375.
 37. Коляденко І. І., Кавтиш О. П. Наукові підходи до сутності антикризового управління. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор».* 2018. Вип. 2-2(45). С. 7-10.
 38. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством : навч. посібник. Київ : Кондор, 2008. 374 с.
 39. Лаврова Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2010. №29. С. 127-128.
 40. Лаврухіна М. О. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. URL: http://www.rusnauka.com/17_APSN_2013/Economics/10_141504.doc.htm
 41. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 824 с.
 42. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. К. : КНТЕУ, 2001. 580 с.
 43. Ліпкан В. А. Безпекознавство: [навч. посібник]. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. 208 с.

44. Логутова Т. Г., Нагаєвський Д. І. Економічна безпека підприємства: сутність, завдання та методи забезпечення. URL: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/730/37.1.pdf?sequence=1> (дата звернення: 19.09.2023).
45. Малик О. Концептуальні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства економіка: *Економіка: реалії часу*. 2015. № 4 (20). С. 82-87.
46. Марусяк Н. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава* № 2/2022. С. 109-113.
47. Мельник С. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів : «Растр-7», 2020. 384 с.
48. Методика реагування на виклики, небезпеки та загрози національній безпеці держави : навч. посіб. / [авт. кол. : В. Ю. Богданович, А. І. Семенченко, Д. Я. Кучма, А. В. Дацюк]. К. : НАДУ, 2009. 40 с.
49. Мирошніченко Ю.В., Вдовіченко А.С. Антикризове управління на підприємствах малого та середнього бізнесу. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2020. Вип. 25. С. 119-132. DOI: <http://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2020.24.0.119> (дата звернення: 19.09.2023).
50. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 472 с.
51. Мойсеєнко І.П. Управління інтелектуальним потенціалом: моногр. Л. : Аверс, 2007. 303 с.
52. Мороз О. В. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах : монографія. Вінниця : Універсум, 2006. 163 с.
53. Морозов Є. Ю. Антикризові заходи в системі управління підприємством. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. Вип. 3. С. 114-120.

54. Некрасенко Л. Складові управління фінансовою безпекою підприємств. *Наукові праці ПДАА*. Вип. 3. Т. 2. Економічні науки. Полтава: ПДАА. 2011. С. 162-267.
55. Нестеренко В.Ю., Шевченко В.О., Осьмірко І.В. особливості фінансового оздоровлення підприємства в кризових умовах розвитку національної економіки. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2022. № 29. С. 64-72.
56. Нізалов Д.В. Антикризове управління: вибір методів. *Наукові праці ЗНУ*. Том 9. К., 2001. С. 56-58.
57. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): навч. Посібник. К. : КНЕУ, 2002. 240 с.
58. Орлов О.О. Планування діяльності підприємства: підручник. К.: Скарби, 2008. 336 с.
59. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко. К. : Правова єдність, 2009. 544 с.
60. Островська О. Антикризове фінансове управління в умовах економічної нестабільності. *Ринок цінних паперів України*. 2009. № 5-6. С. 83–88.
61. Панасенко О.В. Вдосконалення фінансового планування на підприємстві з використанням економіко-математичних моделей. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 7. С. 219-226.
62. Пасічник В.Г., Акіліна О.В. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 256 с.
63. Перерва П. Г., Косенко А. В., Косенко О. П. Антикризіві інструменти сталого розвитку підприємства: інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»*. Харків, 2012. № 25. С. 100–106. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/9964/1/vestnik_HPI_2012_25_Pererva_Antykryzovi.pdf

64. Пігуль Н., Хомутенко А. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства та механізм управління нею. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. № 2. 2019. С. 80-87.
65. Підхомний О. М. Типологія загроз фінансовій безпеці підприємницької діяльності. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 605. С. 119-123.
66. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. В. Є. Москалюка. К.: КНЕУ, 2006. 384 с.
67. Планування та прогнозування в умовах ринку: навч. посіб. / за ред. В.Г. Воронкової. К.: ВД «Професіонал», 2016. 608 с.
68. Погосова М. Ю. Методичний підхід до діагностування рівня фінансової безпеки суб'єкту господарювання. Теоретико-методичне забезпечення управління фінансовою діяльністю підприємств: монографія / Л. С. Мартюшева, І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова [та ін.] Х.: АдВА, 2009. С. 54 – 66.
69. Погріщук Г. Управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 2. С. 618-620.
70. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. *Фінанси України*. 2017. № 11. С. 119-127.
71. Полтіна О.П. Концептуальні основи використання контролінгу в управлінні фінансовою безпекою підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 7 (121). С. 139-145.
72. Пономаренко В. А. Методичні основи антикризового управління підприємством. *Економічний вісник національного гірничого університету*. 2004. № 2. С. 120-126.
73. Портнова Г. О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012 № 1. С. 347–357

74. Правдюк Н. Л. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія / Н. Л. Правдюк, Т. О. Мулик, Я. І. Мулик. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
75. Романишин М. І. Фінансові кризи та кризові явища як загроза економічній стабільності підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 682. С. 123–130.
76. Рубан В. М. Антикризові інструменти та основні функції антикризового менеджменту. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 1 (48). С. 109–114.
77. Савчук Л. М. Діагностика фінансового забезпечення в процесі управління підприємством. Дніпропетровськ : Зоря, 2005. 128 с.
78. Сарай Н. І. Сучасні маркетингові стратегії в антикризовому управлінні підприємством. *Інноваційна економіка*. 2014. № 1. С. 124–127.
79. Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г., Бугай А.В. Фінансове планування і управління на підприємствах: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 432 с.
80. Ситник Л.С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством. Донецьк: ІЕП НАН України, 2000. 504 с.
81. Склабінська А. І. Формування та реалізація політики антикризового управління підприємством при загрозі банкрутства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2005. № 6. Т. 2. С. 194-197.
82. Смірнова Т. О., Усатюк К. К. Фінансова стійкість підприємства. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltnu/21_11/196_Smi.pdf (дата звернення: 19.09.2023).
83. Столяров Г.П., Пєнова Р.П. Теоретичні аспекти формування системи планування та бюджетування на підприємстві. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2016. Вип. 4 (57). С. 84-94.

84. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. К. : КНЕУ, 2008. 272 с.
85. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібник. К. : КНЕУ, 2000. 412 с.
86. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств [підручник]. К.: КНЕУ, 2006. 552 с.
87. Ткачук Г. Ю. Стратегії антикризового управління підприємствами металургійної промисловості. МНУ ім В. О. Сухомлинського. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 416-420.
88. Тридід О. М. Методичні рекомендації щодо аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємства. Харків: ХНЕУ, 2005. 24 с.
89. Федорченко О. Є. Удосконалення системи бюджетування на підприємстві. *Економіка та держава*. 2015. Вип. 11. С. 37–39.
90. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева; вид. третє, перероб. і доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 531 с.
91. Хандій О. О. Антикризові інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 4. С. 186–192.
92. Хіт Р. Кризовий менеджмент для керівників / пер. з англ. К.: Наук. думка, 2002. 566 с.
93. Цигилик І. І. Контролінг (навчальний посібник у схемах і таблицях). Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 76 с.
94. Шапурова О. О. Політика антикризового управління при загрозі банкрутства. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 8. С. 147-154.
95. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. Л.: Магнолія Плюс, 2006. 268 с.
96. Шершньова З. Є. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. для студ. екон. спец. усіх форм навчання. Київ: КНЕУ, 2007. 676 с.

97. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник. К.: КНЕУ, 2012. 699 с.
98. Шпурова О. О. Сутність, завдання та принципи антикризового управління URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2009_1/files/Econ_01_2009_Shapurova.pdf.
99. Штангрет А.М., Антикризове управління підприємством. К.: Знання, 2007. 335 с.
100. Янковий О.Г. Вдосконалення планування на підприємстві за допомогою математико-статичних методів прогнозування. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 229-250.
101. Яременко О. Класифікація чинників фінансової безпеки промислових підприємств. *Фінансова система України. Наукові записки. Серія "Економіка"*. 2019. Випуск 16. С. 242-247.
102. Офіційний сайт ПП «ЛубниМаш» URL: <https://lubnymash.com/> (дата звернення: 20.09.2023).
103. Гудзь Т.П. Управління фінансовою рівновагою підприємства: дисертація на здобуття ступеня доктора наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, Одеса: ОНЕУ, 2019. – 551 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансовий стан (баланс, форма № 1)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство **ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЛУБНИМАШ"**

Територія **ПОЛТАВСЬКА**

Організаційно-правова форма господарювання **Приватне підприємство**

Вид економічної діяльності **Виробництво підйомного та вантажно-розвантажувального устаткування**

Середня кількість працівників **2 409**

Адреса, телефон **проспект Володимирський, буд. 110/1, м. ЛУБНИ, ПОЛТАВСЬКА обл., 37500**

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КАТОТТГ 1

за КОПФГ

за КВЕД

0536172598

КОДИ		
2023	01	01
37504303		
UA53040030010081016		
120		
28.22		

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2022** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи	2	3	4
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	1	1
накопичена амортизація	1002	1	1
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	8 502	12 371
первісна вартість	1011	25 627	33 978
знос	1012	17 125	21 607
інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	8 502	12 371
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	214 027	273 484
виробничі запаси	1101	106 807	81 052
незавершене виробництво	1102	16 545	24 916
готова продукція	1103	90 649	167 461
товари	1104	26	55
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	32 519	34 892
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	51 303	35 489
з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	162	7
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	10 223	9 567
готівка	1166	11	35
рахунки в банках	1167	10 212	9 532
Витрати майбутніх періодів	1170	8	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження додатку А

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	30 103	42 612
Усього за розділом II	1195	338 345	396 051
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	346 847	408 422

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	250	250
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	5 189	5 702
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	98 592	108 338
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	104 031	114 290
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	10 000	10 000
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	33 751	18 250
розрахунками з бюджетом	1620	7 998	2 909
у тому числі з податку на прибуток	1621	912	580
розрахунками зі страхування	1625	1 157	922
розрахунками з оплати праці	1630	4 376	3 544
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	182 624	255 234
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	194	411
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	2 716	2 862
Усього за розділом III	1695	242 816	294 132
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	346 847	408 422

Керівник

Плескач Юрій Михайлович

Головний бухгалтер

Хоменко Олексій Васильович

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток Б
Звіт про фінансові результати (форма № 2)

Підприємство ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЛУБНИМАШ" (найменування) Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за Рік 2022 р.	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="3">КОДИ</th> </tr> <tr> <td style="width: 33.33%;">2023</td> <td style="width: 33.33%;">01</td> <td style="width: 33.33%;">01</td> </tr> <tr> <td colspan="3">37504303</td> </tr> </table>	КОДИ			2023	01	01	37504303		
КОДИ											
2023	01	01									
37504303											
Форма № 2 Код за ДКУД		1801003									
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ											
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року								
1	2	3	4								
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	618 780	666 464								
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-								
премії підписані, валова сума	2011	-	-								
премії, передані у перестрахування	2012	-	-								
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-								
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-								
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(578 031)	(622 857)								
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-								
Валовий:											
прибуток	2090	40 749	43 607								
збиток	2095	(-)	(-)								
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-								
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-								
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-								
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-								
Інші операційні доходи	2120	8 157	4 055								
у тому числі:	2121	-	-								
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю											
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-								
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-								
Адміністративні витрати	2130	(26 218)	(24 287)								
Витрати на збут	2150	(5 843)	(7 934)								
Інші операційні витрати	2180	(3 228)	(2 825)								
у тому числі:	2181	-	-								
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю											
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-								
Фінансовий результат від операційної діяльності:											
прибуток	2190	13 617	12 616								
збиток	2195	(-)	(-)								
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-								
Інші фінансові доходи	2220	-	-								
Інші доходи	2240	78	1 005								
у тому числі:	2241	-	-								
дохід від благодійної допомоги											
Фінансові витрати	2250	(766)	(75)								
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)								
Інші витрати	2270	(410)	(55)								
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-								

Продовження додатку Б

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	12 519	13 491
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(2 260)	(2 435)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	10 259	11 056
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	10 259	11 056

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	540 765	568 274
Витрати на оплату праці	2505	94 137	92 249
Відрахування на соціальні заходи	2510	20 379	19 799
Амортизація	2515	4 482	4 826
Інші операційні витрати	2520	35 512	22 363
Разом	2550	695 275	707 511

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

Плескач Юрій Михайлович

Хоменко Олексій Васильович

Додаток В
Звіт про рух грошових коштів (форма № 3)

Підприємство	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЛУБНИМАШ"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2023	01	01
			37504303		

(найменування)

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за Рік 2022 р.

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	618 780	666 464
Повернення податків і зборів	3005	-	200
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	-
Цільового фінансування	3010	1 512	1 198
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	755 146	808 535
Надходження від повернення авансів	3020	14 449	50 297
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	-	-
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	100	182
Надходження від операційної оренди	3040	380	606
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	100 801	119 298
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(644 667)	(767 254)
Праці	3105	(76 632)	(72 193)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(20 614)	(19 226)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(52 676)	(34 825)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(2 591)	(1 899)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(32 965)	(16 811)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(1 487)	(1 599)
Витрачання на оплату авансів	3135	(35 489)	(51 303)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(42 637)	(17 445)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(-)	(-)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(622 007)	(688 689)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-3 554	-4 155
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	44
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	-	-
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	-

Продовження додатку В

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	(-)
необоротних активів	3260	(8 351)	(775)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(-)	(-)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(-)	(-)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-8 351	-731
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	10 000	10 000
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	-
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	-	-
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(766)	(75)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(-)	(-)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	9 234	9 925
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-2 671	5 039
Залишок коштів на початок року	3405	10 223	4 424
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	2 015	760
Залишок коштів на кінець року	3415	9 567	10 223

Керівник

Головний бухгалтер

Плескач Юрій Михайлович

Хоменко Олексій Васильович

Додаток Д
звіт про власний капітал (форма № 4)

[illegible]

Продовження додатку Д

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	4295	-	-	-	513	9 746	-	-	10 259
Залишок на кінець року	4300	250	-	-	5 702	108 338	-	-	114 290

Керівник

Плескач Юрій Михайлович

Головний бухгалтер

Хоменко Олексій Васильович

Ім'я користувача: Бізнес-економіки та підприємництва Чебакова Тетян...	ID перевірки: 1015908644
Дата перевірки: 14.11.2023 15:57:26 EET	Тип перевірки: Doc vs Internet + Library
Дата звіту: 16.11.2023 16:33:56 EET	ID користувача: 100005716

Назва документа: Білокінь Ірина

Кількість сторінок: 87 Кількість слів: 17112 Кількість символів: 140101 Розмір файлу: 1.26 MB ID файлу: 1015574743

30.6% Схожість

Найбільша схожість: 3.06% з Інтернет-джерелом (<https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76891/1/P>)

27.5% Джерела з Інтернету 585 Сторінка 89

17.7% Джерела з Бібліотеки 356 Сторінка 104

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 16

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
кафедра бізнес-економіки та підприємництва

**ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
Білокінь Ірини Владиславівни**

**ОПП «Бізнес-економіка»
на 2022-2023 рр.**

№	Вид науково-дослідної роботи	Термін виконання	Результат виконання
1	Участь у VII Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених "Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами"	«15» листопада 2023 р.	Тези: Цифрова трансформація фінансового сектору: вплив, виклики та перспективи в економіці 4.0

15 листопада 2023

Ірина БІЛОКІНЬ

УДК 336:338.2

Білокінь І.В.

*студентка групи ЕБК-602, 6 курсу,
спец. «Бізнес економіка»*

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник — д. е. н., професор
кафедри бізнес-економіки та
підприємництва, Шкода Т. Н.*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ: ВПЛИВ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В ЕКОНОМІЦІ 4.0

У дослідженні розглядаються проблеми цифрової трансформації фінансового сектору економіки та виклики, які стоять перед світовою спільнотою в найближчій перспективі.

В сучасному світі фінансовий сектор відіграє ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку. Зі стрімким технологічним прогресом фінансові установи все частіше звертаються до цифрових платформ, щоб задовольнити потреби сучасних компаній і споживачів. Це призводить до значних змін у діяльності фінансового сектору і вибудовує нові принципи взаємовідносин і сприйняття сьогодення, включаючи методи фінансування, управління ризиками, обслуговування клієнтів тощо, а також забезпечує збільшення рівня конкурентоспроможності фінансового сектору.

Ключові слова: цифрова трансформація фінансового сектору; цифровізація; цифрова трансформація; штучний інтелект.

Постановка проблеми: важливим в дослідженні є вплив фінансової трансформації на фінансовий сектор, виклики, які виникають під час цифрової трансформації та перспективи, які вона відкриває для Економіки 4.0.

Метою цієї статті є аналіз та окреслення проблемних елементів, які виникають в епоху економіки 4.0, цифрової трансформації фінансового сектору економіки та використання інноваційних технологій, зокрема

штучного інтелекту, які постають перед сучасною економікою в найближчій перспективі і вже сьогодні.

Виклад основного матеріалу: Цифрова трансформація фінансового сектору в епоху економіки 4.0 призводить до глибоких і швидких змін, які впливають на всі сфери фінансових послуг. Використання інноваційних технологій відкриває нові можливості для розвитку продуктів, оптимізації процесів та забезпечення кращої взаємодії з клієнтами.

Економіка 4.0 відноситься до концепції нової економічної ери, яка базується на широкому використанні цифрових технологій, таких як штучний інтелект, Інтернет речей, аналітика даних, автоматизація та інші передові технології. Цей термін походить від концепції "промисловості 4.0", яка спочатку використовувалася для опису нової ери у виробничому секторі, але пізніше була розширена на весь спектр економіки. [1].

Економіка 4.0 відзначається цифровою трансформацією усіх галузей економіки, включаючи виробництво, фінанси, торгівлю, послуги та інші сектори. Вона вимагає широкого застосування цифрових технологій для оптимізації процесів, підвищення продуктивності та створення нових цифрових продуктів і послуг. Ця економічна концепція орієнтована на підвищення ефективності та конкурентоспроможності за допомогою використання передових технологій, що дозволяє підприємствам та економіці загалом адаптуватися до швидкоплинного світу і створювати нові можливості для розвитку.

Основними аспектами Економіки 4.0 є використання штучного інтелекту, великих даних, Інтернету речей, автоматизації та цифрових платформ для оптимізації виробництва та управління бізнесом.

Перехід до економіки 4.0, що також відома як четверта промислова революція, характеризується глибокою цифровізацією і з'єднанням фізичних, цифрових та біологічних систем. У фінансовому секторі це передбачає широке впровадження штучного інтелекту (ШІ), автоматизації процесів, машинного навчання, блокчейну та Інтернету речей (IoT), які разом формують новітній спосіб надання та використання фінансових послуг [1].

Вплив цифровізації на фінансовий сектор. Інтеграція новітніх технологій, як-от блокчейн, штучний інтелект, машинне навчання, та біг дані, вже змінила підхід фінансових інституцій до ведення бізнесу. Банки та страхові компанії використовують ці технології для створення персоналізованих продуктів, зниження операційних ризиків та підвищення ефективності внутрішніх процесів. Наприклад, використання чат-ботів та віртуальних помічників забезпечує цілодобову підтримку клієнтів без потреби в значних людських ресурсах [2].

Виклики цифрової трансформації. Із поширенням цифровізації зростає і кількість викликів, особливо у сфері безпеки даних. Згідно з дослідженням Ponemon Institute, вартість порушення даних продовжує зростати, а кіберзлочинці стають все більш винахідливими у своїх атаках. Банки та інші фінансові організації повинні інвестувати значні ресурси у заходи кібербезпеки, щоб захистити свої системи та дані клієнтів [3].

Перспективи економіки 4.0. Цифрова ера пропонує фінансовому сектору можливості для інноваційних змін, які можуть призвести до виникнення нових бізнес-моделей, таких як децентралізоване фінансування (DeFi), яке використовує криптовалюти та блокчейн для створення альтернатив традиційному банківському сектору. Наприклад, 60% банків використовують штучний інтелект для аналізу даних, а 59% - для підвищення продуктивності. У більш ніж половини банків використання штучного інтелекту спрямоване на скорочення витрат на персонал. [4]. Такі технології, як IoT, дозволяють створювати "розумні" фінансові продукти, що адаптуються до змін у поведінці та потребах клієнтів [5].

Перспективи економіки 4.0 для фінансового сектору виглядають обнадійливо, але водночас вимагають від фінансових установ готовності до постійного інноваційного розвитку, адаптації до швидких змін та впровадження стратегій, спрямованих на використання нових технологій для покращення якості та доступності своїх послуг.

Висновки. Цифрова трансформація у фінансовому секторі є необхідним кроком для розвитку сучасної економіки. Це відкриває нові можливості для підвищення ефективності, забезпечення високоякісного обслуговування клієнтів та створення інноваційних рішень у фінансовому секторі. Однак успішна цифрова трансформація вимагає ретельного аналізу викликів і прийняття стратегічних рішень для забезпечення сталого та безпечного розвитку фінансового сектору. Для використання потенціалу цифрової трансформації фінансові установи повинні не тільки адаптувати нові технології, але й розвивати культуру інновацій та неперервного навчання. Враховуючи швидкість змін в технологічному ландшафті, фінансові установи мають бути готові до швидкого реагування на нові виклики, щоб забезпечити безпеку, прозорість та високий рівень обслуговування клієнтів.

Література

1. Bai C., Dallsessa P., Orzec G., Sarkis J., Industry 4.0 technologies assessment: A sustainability perspective. International Journal of Production Economics. 2020. Vol. 229, URL:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925527320301559?via%3Dihub>. (Дата звернення: 09.11.2023)

2. Шелудько С.А., Браткевич П.П., Вплив цифровізації на банківський бізнес в Україні. Класичний приватний університет. 2019. № 5(16). С. 336
3. Cézanne C., Lorenz E., Saglietto L. Exploring the economic and social impacts of Industry 4.0. Industry 4.0: Current Issues and Future Challenges. URL : <https://journals.openedition.org/rei/8643?lang=en>.
4. Malashniak M. , Lesniak O. Digitalization in financial services: top technologies and strategies URL: <https://www.n-ix.com/digitalization-in-financial-services/>
5. Kolluru M., Gupta S. The Prospects and Risks of Industry 4.0: Issues and Implications. Fourth Industrial Revolution and Business Dynamics. — 2021. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-16-3250-1_11.